

RETSLINGVISTIK

- *sprogbrug i retssalen*

(Aagaard, 2017).

Roskilde Universitet

Eksamensgruppenummer: V1824994571

Fagmodulprojekt i dansk, efterår 2018

Vejleder: Sune Sønderberg Mortensen

5. semester

Gruppemedlemmer

Mia Dyrum Hansen (60939)

Sarah Sofie Schjødt-Hansen (57024)

Amalie Pallesen (60075)

Nanna Dandanell Møller (59944)

Jakob Ibrahim El-Zein (60000)

Abstract

This assignment aims to investigate how language in court has the effect to frame the perception of a narrative in a court setting. Our focus is centered around the linguistic methods used in a court case to frame the case narrative, on which the court case is centered about. Our analysis is based on modality, implicature and framing. Using these methods, the analysis will be based on a transcript from a danish court case. The analysis will focus on how the methods come into play during the linguistic interaction between the participants. The methods used, serve as an approach to determine in which way the participants' choices of language influences the framing of the case narrative. We use the term framing both as a method on its own, as well as an overarching term for the other methods used. Lastly, based on our findings during the analysis, the assignment concludes on how the used methods impacts the linguistic interactions of the court case. This study can serve as an example of how linguistics, particularly linguistic framing, can have an effect in court and as a starting point for further linguistic case studies.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1: Problemfelt og problemformulering	3
Kapitel 2: Metodologi	5
2.1 <i>Empiriindsamling</i>	5
2.2 <i>Beskrivelse af datamateriale</i>	6
2.3 <i>Praktisk fremgangsmåde: hermeneutik</i>	7
2.4 <i>Transskription: bearbejdning af datamateriale og etik</i>	8
2.5 <i>Fejlkilder</i>	10
Kapitel 3: Teori	11
3.1 <i>Framing</i>	12
3.2 <i>Modalitet</i>	15
3.3 <i>Implikatur</i>	18
3.3.1 <i>Brud på maksimerne</i>	20
Kapitel 4: Analyse af empiri	21
4.1 <i>Analysestrategi</i>	21
4.2 <i>Tiltalte som voldsmand</i>	22
4.2.1 <i>Tiltaltes uhensigtsmæssige retorik</i>	26
4.2.2 <i>Modaliteten i framingen af tiltalte som voldsmand</i>	31
4.3 <i>Tiltalte som beskyttende far</i>	34
4.3.1 <i>Det implicitte i det sagte</i>	40
4.4 <i>Sammenfatning</i>	43
Kapitel 5: Konklusion	45
Kapitel 6: Perspektivering	47
Kapitel 7: Litteraturliste	50

Kapitel 1: Problemfelt og problemformulering

“Thi kendes for ret: Tiltalte skal straffes med fængsel i 60 dage”. Denne ytring er et eksempel på, hvordan udfaldet af en retssag kan være. Inden dette afgøres, udspiller der sig dog et strategisk spil. En retssag kan karakteriseres som en kamp mellem to modstridende udlægninger af et handlingsforløb, som potentielt kan være strafbart, hvorfor den er endt i retten. Anklageren har til formål at bevise, at tiltaltes handlingsforløb er strafbart, mens det for forsvarsadvokaten handler om at modbevise anklagerens påstande. I sådan en situation udgør sproget en vigtig faktor. Det spiller en central rolle i afhøringen af tiltalte, forurettede, vidner mm., og har betydning for udfaldet af den pågældende sag. For forsvareren og anklageren handler det om at få deres klienter til at fremstå overbevisende eller sympatiske, hvilket kræver et velovervejet ordvalg med specielle spørgeteknikker, hvorfor vi mener, det er interessant at undersøge, hvordan bestemte sproglige virkemidler er med til at opnå strategiske mål i en retssag. I vores data er anklagerens strategiske mål at få tiltalte straffet for det, som han er tiltalt for. Forsvarerens strategiske mål er det modsatte; nemlig at få frikendt tiltalte.

Hvordan sprogbugen er strategiske mål i retssager, er i USA og Storbritannien, modsat Danmark, et relativt udbredt forskningsfelt. I Danmark er det normalt ikke tilladt at optage hverken lyd eller video i en retssag, hvilket kan forklare årsagen til den begrænsede forskning på feltet. På trods af denne barrierer har blandt andre, Tanya Karoli Christensen, som er lektor på Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab på Københavns Universitet, arbejdet indenfor feltet ‘retslingvistik’. Retslingvistik er et bredt felt, og Christensen har lavet en opdeling af de forskellige felter, man kan undersøge inden for retslingvistik; ‘sprog og lov’, ‘sprog som bevis’ og ‘sprog og ret’ (Youtube, 2017). Christensen har primært forsket i feltet ‘sproget som bevis’, hvor man blandt andet undersøger kriminelle sproghandlinger, diskurs- og tekstanalyse, sproglig profilering og ophavsanalyse. Vores projekt beskæftiger sig med feltet ‘sprog og ret’, da vi undersøger de forskellige parterers sprogbrug i retten.

Vi er nysgerrige efter at undersøge, hvor stor en rolle sprogbugen i en retssag spiller, når en dom skal falde. Derudover finder vi det interessant, hvordan bestemte sproglige virkemidler er med til at frembringe forskellige billeder af parterne i sagen. Projektet ønsker derved at skabe et overblik, samt et nuanceret indblik i, hvad der foregår på det sproglige niveau, når pointer fremføres i retssalen. Måden, hvorpå vi ønsker at tilgå og svare på vores

problemformulering, ligger i at have et fokus på en tiltalt i en bestemt retssag. Hertil vil vi undersøge, hvilket billede der bliver tegnet af den tiltalte fra de modstridende parter i retssagen.

Til at undersøge hvordan tiltalte fremstilles, og hvordan bestemte sproglige virkemidler er med til at opnå strategiske mål i retssagen, har vi valgt at transskribere data fra en konkret straffesag fra 2015. Til at analysere dette datamateriale inddrages teori vedrørende bestemte sproglige virkemidler. Der inddrages teori vedrørende framing, hvorfor vi kan undersøge, hvordan tiltalte og scenarier m.m. bliver portrætteret gennem sprogbrugen. Et eksemplet på dette er hvilken rolle, tiltalte bliver sat i i forhold til kommunikationssituationen.

Derudover har projektet fokus på det modale indhold i sproget; dette er valgt for at kunne fremhæve og analysere de konkrete modale udtryk, som er den del af ytringen, der har med afsenders egen tilstedeværelse i ytringen at gøre. Hertil vil vi blandt andet have fokus på, hvorvidt modalitet åbner eller lukker for det dialogiske rum i samtalen.

Ovenstående teori bliver suppleret af den britiske filosof, Paul Grice, som har beskæftiget sig med implikatur, og hvordan underlægning og underforstået mening, som modtageren af det sagte, selv skal finde frem til. Derudover vil vi undersøge, om Grices berømte samarbejdsprincip bliver overholdt, når samtalen mellem de involverede parter udspilles i retten.

På baggrund af ovenstående refleksioner og overvejelser har vi udarbejdet følgende problemformulering:

Hvordan kan bestemte sproglige virkemidler være med til at opnå strategiske mål i en retssag?

Kapitel 2: Metodologi

I dette kapitel redegør vi for projektets metodiske overvejelser; kapitlet har en systematisk fremgangsmåde, som har til formål at beskrive, hvordan vi konkret er gået til værks med projektets indsamling af empiri samt bearbejdningen af denne.

Kapitlet indeholder en redegørelse for projektets opbygning - herunder empiriindsamling og transskription. Heri forklarer vi, hvordan vores til- og fravalg i transskriptionen har influeret vores empiri. Vi vil derudover redegøre for projektets etiske overvejelser, overvejelser af den valgte metode, samt fordele og ulemper ved denne.

Kapitlet bidrager til at forstå måden, hvorpå vi har undersøgt, hvordan bestemte sproglige virkemidler kan være med til at opnå strategiske mål i en retssag.

2.1 Empiriindsamling

Projektets empiri er det materiale, som er genstand for vores undersøgelse, og som der, gennem projektet, bliver refereret til. Som vi har nævnt i vores problemfelt, er det i Danmark normalt ikke tilladt at optage hverken lyd eller video i en retssag, hvilket kan forklare årsagen til den begrænsede forskning på feltet. Vi har ikke været til stede eller optaget den retssag, som vi analyserer. Vores materiale er en lydfil, som vi har fået stillet til rådighed i kraft af vores vejleders forskningsprojekt "The Linguistic Negotiation of Truth in Danish Criminal Trials" (DFP, 1321). Lydfilen indeholder optagelserne fra en straffesag fra 2015 fra retten på Frederiksberg. Lydfilen udgør vores empiri, som vi har transskriberet og analyseret.

Lydfilens samlet længde er to timer, fem minutter og tooghalvtreds sekunder. Af etiske årsager er lydfilen ikke vedlagt som bilag; såfremt den ønskes, har vi den tilgængelig.

Retsbogen og dommen for den specifikke straffesag vil blive omtalt som "Strafferetssag fra 2015" og er ikke vedlagt af etiske årsager. Såfremt retsbogen og dommen ønskes, har vi også dem tilgængelige. Lydfilen og retsbogen udgør ømtåleligt materiale, hvorfor vi ikke har valgt at vedhæfte dem; vi vil senere i kapitlet uddybe dette etiske aspekt.

På trods af at omstændighederne ikke tillod os at overvære den specifikke retssag, hvorfra vores empiri kommer, vurderede vi, at det ville være en fordel at foretage en eksplorativ undersøgelse. En eksplorativ undersøgelse er karakteriseret ved, at man observerer og udforsker et forhold for på den måde at udvikle ideer og skabe en forståelse af forholdet; det er primært en observerende og ikke struktureret metode. Den eksplorative undersøgelse har

medvirket til at udvikle ideer omkring projektets metodiske- og teoretiske tilgang, samt vurdere, hvordan vi hensigtsmæssigt ville udføre vores undersøgelse (Kvale & Brinkmann, 2015: 165).

Vi foretog en eksplorativ undersøgelse ved at overvære nogle tilfældige retssager i hovedstadsområdet for på den måde at danne os et billede af proceduren og den generelle struktur i en retssag. Den eksplorative undersøgelse hjalp os til at udforske feltet og få greb om, hvordan vores projekt konkret skulle udforme sig.

2.2 Beskrivelse af datamateriale

I dette afsnit vil vi give en overordnet beskrivelse af vores datamateriale og beskrive hvem, der optræder i retssagen.

Hovedpersonen i retssagen er tiltale, Tim. Tim er tiltalt for vold mod den forurettede, Christoffer. Der er i alt seks vidner i sagen; Første vidne er forurettede selv. Andet vidne er Nikolaj, som er venner med forurettede, og som var til stede, da episoden udspillede sig. Tredje vidne er Lars, der ligesom Nikolaj, er venner med den forurettede, Christoffer, og som også var tilstede under episoden. Fjerde vidne er Katja; hun er tiltales datter, og var til stede under episoden. Femte vidne er Henning. Henning er tiltales kammerat og var ikke til stede under selve episoden. Sjette og sidste vidne i retssagen er Monica; Monica er tiltalte datters veninde, og var til stede under episoden. Derudover optræder der en forsvarer for tiltalte, samt en anklager.

Det skal pointeres, at de ovenstående navne er fiktive og nogle, vi har tildelt dem. Vi vil i vores afsnit om etik give en uddybende forklaring på, hvorfor dette er valgt.

Straffesagen fra 2015 drejer sig om en episode, som har udspillet sig i København. Tre mænd er på vej hjem fra byen, hvor de ved et busstoppested, tæt på deres lejlighed, passerer to piger. Der bliver udvekslet nogle ord mellem pigerne og mændene. Pigerne er afvisende overfor mændene, hvorefter de forklarer de tre mænd, at den ene har en far, som kan se dem, hvorfor de bør gå videre. Pigens far kommer ned fra sin lejlighed, da han fra sit vindue har set, at hans datter og hendes veninde snakker med de tre mænd. Tiltalte kommer ned på gaden med den opfattelse, at hans datter og hendes veninde var ved at blive forulempet af de tre mænd. Der bliver først udvekslet ord mellem de tre mænd og faderen, hvorefter det udvikler sig til et slagsmål mellem dem. Der bliver udvekslet slag med knyttet hånd fra faderen, Tim, som er den tiltalte i sagen, og mellem Lars, som er vidne i sagen. En af

mændene, Christoffer, prøver at stille sig imellem Lars og Tim for at stoppe slagsmålet, men bliver med knyttet hånd ramt steder i ansigtet og på halsen af tiltalte. Parterne i slagsmålet bliver til sidst enige om at gå hver til sit, hvorfor de to parter skilles. Dog viser det sig, at det slag, som tiltalte har påført den forurettede, Christoffer, har medført et flækket strubehoved, som måtte hasteopereres, hvorfor sagen er endt i retten.

Tiltale er tiltalt for legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter, jf. straffelovens § 245, stk. 1, ved den 2. maj 2015 omkring kl. 07.00 på gerningsstedet i København, at have sparket forurettede 2 gange i skridtet, ligesom tiltalte efterfølgende med knyttet hånd slog forurettede 3 gange på strubehovedet, hvorved bl.a. strubehovedet blev knust (Straffesag fra 2015). Sagen ender med, at tiltalte straffes med fængsel i 60 dage.

2.3 Praktisk fremgangsmåde: hermeneutik

Idet vi går ind og udarbejder fortolkning af dialoger, retter vi os mod hermeneutikken. Før vi kan udarbejde en analyse af vores data, må vi i første omgang forsøge at forstå og fortolke denne. Hermeneutik bliver brugt i mange forskellige kontekster, men det, som vi fokuserer på i vores undersøgelse, er den hermeneutiske cirkel: *“Den hermeneutiske cirkel betegner den vekselvirkning, der foregår mellem del og helhed”* (Højberg, 2007: 312). Del og helhed kan ikke adskilles, og man må derfor se dem i sammenhæng med hinanden. Som nævnt i vores problemfelt arbejder vi ud fra tre bestemte vinkler af sproglige virkemidler: framing, implikatur og modalitet. Med disse tre vinkler forsøger vi at forstå og fortolke på vores data og på den måde komme frem til en dækkende udlægning af dataen. Med andre ord kan man sige, at de sproglige virkemidler er dele, der bidrager til en større helhed.

Når vi arbejder med hermeneutik, må vi også have begrebet om fordomme in mente. Højberg præsenterer begrebet i forlængelse med Gadammers forståelsesbegreb - at forståelse er ontologiseret, kontekstafhængig, samt at selve forståelsesstrukturen ikke er historieløs (Højberg, 2007: 321). Det vil sige, at idet man går ind og fortolker på en tekst, kan man ikke komme udenom den forforståelse eller de fordomme, der er med i bagagen, eller som Højberg selv beskriver det: *“Vores forståelse og udlægning af mening bygger altid på en allerede given forståelse af verden (...) Fordomme angår ‘den bagage’, som man tager med i sin forståelsesproces af verden”* (Højberg, 2007: 322). Det er derfor også vigtigt at understrege, at vi har forskellige udlægnings og forskellige diskussioner af vores data. Det betyder ikke, at noget er mere sandt end andet, men det gør tværtimod vores analyse mere interessant.

Et eksempel på dette kan være, måden tiltalte bliver udstillet på. Her kan der være delte meninger om, hvordan tiltalte fremstår i forbindelse med nedenstående ytring:

“Anklager: og hvad siger du så slog du ham igen?”

Tiltale: ja selvfølgelig gør jeg det” (Bilag 1, s. 8).

Idet tiltalte siger *”selvfølgelig gør jeg det”*, kan det diskuteres hvorvidt han fremstår som voldsmand eller omsorgsfuld far. Slår han igen, fordi han af ren natur mener, at det er det mest optimale? Eller gør han det for at beskytte sin datter? Det er bare én af de mange diskussioner i analysen.

2.4 Transskription: bearbejdning af datamateriale og etik

Da vores empiri består af datamateriale fra en lydfil, har det været nødvendigt at transskribere denne for senere at kunne analysere materialet. I dette afsnit redegør vi for behandlingen af materialet, som har indebåret en række vurderinger og beslutninger om hvilke til- og fravalg, vi har måtte foretage for at opnå det bedst mulige resultat.

Det er væsentligt, at vi, som forskere i dette projekt, har in mente, at det talte og skrevne sprog er meget forskellige størrelser, og at den levende og ofte dynamiske samtale på nogle punkter udebliver i en transskription. Steinar Kvale og Svend Brinkmann forklarer i bogen *“Interview”* om dette:

“Interviewet er en ansigt til ansigt samtale, der udvikler sig mellem to mennesker; i en transskription bliver samtalen mellem to mennesker, der er fysisk til stede, abstraheret og fikseret i skriftlig form” (Kvale & Brinkmann, 2015: 235).

Det er væsentligt at nævne, at vi gennem transskriptionen har tilstræbt os at lave en talesprogstransskription; altså en fuldstændig ordret transskription, som er egnet til nærmere analyse. Vi har vurderet, at en ordret transskription har været mest optimal for vores projekt. Dette mener vi, da vi skal analysere sprogets virkemidler og derfor behøves en ordret transskription af alle ord. Vi bevæger os som sagt inden for feltet ‘sprog og ret’, hvor vi

blandt andet fokuserer på modalitet. Hertil er det væsentligt, at vi har en ordret nedskrivning, såfremt vi konkret kan tilgå transskriptionen og for eksempel kigge på dialogkonstituerende adverbialer som ordet “jo”.

I transskriberingen har vi også set bort fra kommatering og tegnsætning, da vi har lavet en talesprogstranskription, ligesom vi også har valgt at undgå at starte med stort bogstav. Vi har valgt at nedskrive udråbsord såsom “øh” “åh” “aha”, tøvemarkører etc., da vi som sagt tilstræber en ordret transskription. Vi har været opmærksomme på, at udråbsorderne ofte er overflødige, men vi har alligevel medtaget alle. Vi mener, at denne type transskription er mest loyal overfor deltagernes mundtlige udsagn.

En af fordelene ved at nedskrive disse forskellige markører er, at vi undgår at fortolke på det sagte. Havde vi undladt at tage disse markører med, kunne det fremstå som om, at vi havde tegnet et forkert billede af de forskellige deltageres udsagn. Derfor har vi også valgt, med undtagelse af spørgsmålstejn, at undlade udråbstegn, da vi vurderer, at dette også kan virke fortolkende.

En anden fordel ved at nedskrive disse ord er, at den bevægelighed og levende samtale, der finder sted i vores datamateriale, forbliver i transskriptionen. Samtidig har vi også medtaget bekræftende ja’er og nej’er i transskriptionen.

Selvom vi har valgt at transskribere alt fra straffesagen, er det er dog væsentligt at nævne, at en ordret transskription ikke har været mulig, da der i vores datamateriale, i nogle perioder, har været uklarheder, grundet mumlen, forstyrrende lyde m.m. Når der har været uklarheder i det sagte, er dette blevet angivet i en parentes som følger: (uklart). Gennem transskriptionen har vi altså valgt at være konsekvent i tilstræbningen af talesprog, hvilket også betyder, at der ikke er foretaget en tilretning af ordstillingen, og at der ikke er blevet ændret på hverken ordvalg eller betydning i sætningen. Dette har vi valgt for at sikre deltagernes præcise udsigelser.

Med de ovenstående valg vi har truffet med hensyn til vores behandling af vores datamateriale, er vi også opmærksomme på ulemperne omkring disse valg.

I og med vi har medtaget alt i vores transskription, vil udråbsord og tøvemarkører fremkomme i vores citater, som vi har anvendt i analysen. Disse elementer kan i tekstform virke forstyrrende og afbrydende. Havde vi fravalgt at transskribere udråbsorderne, ville citaternes indhold fremstå enklere og mere skarpere. Dog vurderer vi, at vores bearbejdning af datamaterialet har sikret en optimal forståelse af udsagnene fra de forskellige deltagere i retssagen, hvorfor vi har kunnet anvende materialet med vores valgte fokus.

Der er ingen universel form for transskription, og derfor har vi vedlagt vores konkrete transskriptionskonventioner som bilag. Dette er vedlagt for at give læseren et overblik over, hvordan vi har angivet pauser, afbrydelser etc. i transskriptionen. Disse fremgår af “Bilag 2 - transskriptionskonventioner”.

Vi har tidligere i projektet nævnt, at vi ikke har vedlagt lydfilen fra retssagen; dette etiske aspekt vil vi gerne uddybe her. Følgende fremgår af retsbogen fra den pågældende sag:

“Anklager, forsvarer, tiltalte og samtlige vidner gav deres samtykke til, at lydoptagelsen af deres vidneforklaring kan anvendes til forskningsbrug. Enhver offentliggørelse vil være i anonymiseret form.” (Straffesag fra 2015).

Vidnerne i sagen er altså bekendt med, at de bliver optaget, og afhøringen kan bruges til forskning, men at de ville være anonymiseret. Vi har derfor været opmærksomme og omhyggelige med, hvad vi kaldte de forskellige parter i sagen, da vi etisk ikke kunne stå inde for, hvis læsere af projektet var i stand til at identificere deltagerne. Selvom deltagerne er anonyme, har vi valgt at kalde dem fiktive navne, så læseren har et bedre overblik over hvem, der siger hvad. Hvad de forskellige deltagere fra straffesagen bliver kaldt, fremgår af “Bilag 2 - transskriptionskonventioner”.

At de forskellige parter i retssagen ikke skal kunne identificeres, har også gjort, at gadenavne og andre specifikke lokationer, som nævnes i retssagen, er udeblevet i vores transskription for at sikre fortrolighed. De steder, hvor gadenavne m.m. bliver nævnt, er blevet erstattet med ‘X’.

På baggrund af ovenstående etiske aspekter har vi som sagt valgt ikke at vedlægge lydfilen, retsbogen og dommen som bilag. Skulle der opstå en situation, hvor disse ønskes fra censor og/eller vejleder, har vi den tilgængelig.

2.5 Fejlkilder

En af de fejlkilder, vi gennem projektet er blevet opmærksom på, er, at vi ikke selv har været inde og se den retssag, som vi analyserer. En af ulemperne ved dette har været, at vi ikke har oplevet den fulde dynamiske situation, som har udspillet sig mellem de forskellige parter.

Derudover har det også været et benspænd, at vi ikke har hørt alle parternes fulde forklaringer, da lydfilen til tider har været uklar, såfremt hele eller dele af det sagte er udeblevet. Havde vi selv været til stede i retten, kunne vi måske selv have husket, hvad der var blevet sagt, og deltageres udsigelser kunne i højere grad være intakte. Derudover har vi ikke haft mulighed for at kigge på kropssproget i retssalen. Selvom interaktionen i retssalen i høj grad er en verbal kommunikation, kan det ikke udelukkes, at kroppen indgår på flere måder. Deltagerne i retssagen er nemlig personer med både krop og sind, og derfor er kroppen ikke neutral, når der interageres (Kvale & Brinkmann, 2015: 140). I forbindelse med dette kunne vi have kigget på, hvordan de forskellige deltagere gjorde opmærksom på sig selv, hvordan de sad, opførte sig, lugtede og bevægede sig. Dette havde været et interessant element at inddrage, da det kunne understøtte nogle af vores pointer i analysen.

Vi mener dog, at det ikke udelukkende har været en negativ faktor, at vi ikke har været til stede ved retssagen. Hvis vi havde været til stede i retssalen, kunne vi have set deres kropslige bevægelser, deres udseende, herunder om de for eksempel havde tatoveringer, piercinger, hvordan de var klædt etc.; altså hvilke forskellige typer, som de forskellige deltagere henholdsvis var. Dette havde gjort os delvist partiske, da vi ville have dannet os nogle subjektive forestillinger om dem, som måske ikke var sande. Ved at vi ikke er bekendt med deres udseende, tøj etc., har vi kunnet tilstræbe mere objektivitet i vores analyse, da vi har undgået at være partiske. Dette har også gjort, at vi udelukkende har haft fokus på det sagte og sproget og ikke har skulle være opmærksom på, hvordan deltagerne agerede kropsligt under de forskellige forklaringer.

Kapitel 3: Teori

I dette kapitel vil vi introducere de begreber og teorier, som vil blive anvendt på vores datamateriale jævnfør den lydfil, vi har transskriberet. De valgte teorier bruges i projektet som lingvistiske analyseredskaber til at undersøge vores datamateriale. Vi har i kapitlet tilstræbt at redegøre så minimum og brugsorienteret om muligt, såfremt teoretiske passager ikke står for sig selv uden brug og forholden sig til dem. Vi tilstræber at benytte citater fra teoretikere, hvor begreberne stammer fra. Vi har valgt at anvende citater direkte fra "hestens mund" for at få en bedst mulig præcision af, hvad begrebet i sin kerne handler om. I forlængelse af citaterne vil vi knytte egne uddybende beskrivelser rundt om disse.

De bestemte sproglige virkemidler, vi præsenterer i dette kapitel, er faglige begreber, som kan defineres forskelligt, hvorfor vi i dette kapitel også vil præcisere, hvilken definition vi anvender, når vi bruger begreberne. Begrebsdefinitionerne hænger sammen med de teorier, vi arbejder med, men vi finder det relevant at redegøre for læseren i hvilken forstand, vi bruger de ord, som er det teoretiske omdrejningspunkt (Rienecker & Jørgensen, 2014: 289).

3.1 Framing

I dette afsnit vil vi redegøre for begrebet framing i en lingvistisk kontekst. De virkemidler, som er tilhørende lingvistisk framing, vil vi anvende på vores empiriske materiale. Vi undersøger og giver praktiske eksempler på, hvordan framing bliver brugt i selve retssagen, og hvilken betydning framing har i den pågældende kommunikationssituation.

I en retssag har forsvarer og anklager hver deres mål i kommunikationssituationen. Begge parter skal prøve at finde forståelse for begivenheden, der er fundet sted, og dette vil afgøre den tiltaltes dom, hvorfor framing spiller en stor rolle. Forsvareren har til formål at få den tiltalte frikendt eller at formindske straffen. Anklager har til formål at få den tiltalte dømt for det, den anklagede er tiltalt for. De sproglige valg har i denne sammenhæng en stor betydning for advokater, ifølge Michelle Aldridge og June Luchjenbroers (Aldridge & Luchjenbroers, 2007: 86). Endvidere nævner de i artiklen "Linguistic manipulations in legal discourse" også, hvordan frames har at gøre med associationer. Et ord kan trække på sociale forventninger, som afspejler sig i de leksikalske valg (Aldridge & Luchjenbroers, 2007: 91).

Ifølge lingvisten, George Lakoff, indgår der flere komplekse narrativer i et narrativ. Disse narrativer er struktureret i, hvad der kaldes "frames". Frames er en af de mest naturlige mekanismer i hjernen. Framing danner basis for vores forståelse af begivenheder og af de ord, der kan blive brugt til at beskrive disse begivenheder (Lakoff, 2008: 22-23). Grunden til dette er, at sprog har en stor indvirkning i struktureringen af vores erkendelse og identitet, som Lakoff uddyber:

"Language does not merely express identity; it can change identity. Narratives and melodramas are not mere words and images; they can enter our brains and provide models that we not merely live by, but that define who we are." (Lakoff, 2008: 231).

Lakoff henviser i sin bog "The Political mind" til lingvisten, Charles Fillmore, som har forsket i semantik:

”The Linguist Charles Fillmore discovered that words are all defined relative to conceptual frames. Groups of related words, called “semantic fields”, are defined with respect to the same frame. Thus words like: “cost”, “sell”, “goods”, “price”, “buy”, and so on are defined relative to a single frame” (Lakoff, 2008: 22).

Det betyder, at ethvert narrativ består af mindre komplekse narrativer, kaldet frames, hvor der også indgår ord, kaldet semantiske felter. Semantiske felter er dermed ord, der er relateret til begivenheden i et frame. Det er således sådan frames bliver erfaret:

“Scientists have discovered frames by looking for generalizations over groups of related words, forms of reasoning about some subjekt matter, and structures that subjects recognize as wholes with parts (roles and events in scenarios)” (Lakoff, 2008: 23).

Det er altså de ord, der danner de semantiske felter, som danner basis for, hvordan vi forstår en specifik begivenhed eller et narrativ. Frames er dermed en naturlig måde, vi erkender de narrativer og begivenheder, som vi kommer i kontakt med.

Aldridge og Luchjenbroers giver en beskrivelse af, hvordan frames kan strukturere forståelsen af en hændelse eller begivenhed og strukturere en forventning af de efterfølgende udfald:

”Frames are conceptual representations of experience that define a situation (in memory), and provide an event structure that enables us to comprehend how the parts fit into a hole; how an event is unfolding and to predict what will come next” (Aldridge & Luchjenbroers, 2007: 91).

Det betyder, at frames ikke blot strukturerer forståelsen af en begivenhed eller et narrativ, men også giver struktur for, hvordan en begivenhed forventes at udfolde sig. Frames strukturerer, hvordan en begivenhed skal fortolkes, og hvordan den udvikler sig.

I forbindelse med dette påpeger Lakoff, hvordan erkendelsen af disse frames ikke bare går gennem en psykologisk erkendelse, men mere en følelsesmæssig erkendelse: *“Narratives and frames are not just brain structures with intellectual content, but rather with integrated intellectual -emotional content” (Lakoff, 2008: 28).* Det indikerer, at når de semantiske felter bliver nævnt i et narrativ, går erkendelsen gennem en psykisk og en kropslig erkendelsesproces i subjektet. Et helt narrativ kan indeholde et følelsesmæssigt indhold (Ibid).

De semantiske felter er med til at definere fortolkningen af scenariet. På denne måde ses hele situationen ud fra disse begreber i sammenhæng med scenariet. De semantiske felter i et narrativ aktiverer de koncepter, som de refererer til (Lakoff, 2008: 235). Lakoff eksemplificerer dette med ordret ”*lettelse*” (Lakoff, 2008: 234). Når ordet registreres af subjektet, aktiveres automatisk det frame, som hører til ordret. Ordret aktiverer den del af hjernen, der er aktiv i sammenhæng med ordret (Lakoff, 2008: 234-235). Det betyder, at når vi ser ordet “lettelse”, aktiveres den del af hjernen, der reagerer, når vi føler lettelse: *”The word “relief” activates the concept relief (...)”* (Lakoff, 2008: 235). Et andet eksempel, som fremgår i vores data, kan være ordet “*voldtaget*” (Bilag 1, s. 4). Når ordet “voldtaget” registreres af modtageren, starter der en erkendelsesproces i sindet, der både går gennem psyken og følelserne. I denne sammenhæng kobles der også en række andre semantiske felter, som relaterer sig til ordet “voldtaget” (Lakoff, 2008: 235). Er der en voldtægt, er der også en person, som har forvoldt dette. Der har altså været et faretruende scenarie, som offeret har været en del af.

Aldridge og Luchjenbroers påpeger også, hvordan framing kan være forbundet til erfaring: *”Lawyers make strategic linguistic choices that will reliably trigger either positive or negative associations to the subject-matter being dealt with in the trial”* (Aldridge & Luchjenbroers, 2007: 86). Det vil sige, at de sproglige valg, som en afsender bruger, påbegynder et netværk af associationer forbundet til det pågældende ord (Aldridge & Luchjenbroers, 2007: 86). Men en frame kan også blive nedbrudt ved at introducere et nyt ord, et leksikalsk valg, som ikke er passende til den allerede stabiliserede frame: *“(...) as soon as frame-inappropriate information is presented a new, more appropriate frame must be found”* (Aldridge & Luchjenbroers, 2007: 91).

Ud fra ovenstående citater, handler framing grundlæggende om perceptionen af alle de medvirkende aspekter; de medvirkende og begivenhederne et narrativ (Lakoff, 2008: 23). Semantiske felter leder perceptionen til midlertidig konklusion. Det er muligt at ændre perceptionen ved at sætte aspekter i begivenheden i nyt lys.

Vi vil i vores analyse have fokus på, hvordan de semantiske felter og beskrivelsen af et scenarie kommer til udtryk. I sammenspil med dette vil vi undersøge, om eventuelle ændringer i karakteriseringen af tiltalte og forurettede forekommer, samt hvordan begivenheden bliver beskrevet inden for narrativet.

3.2 Modalitet

I dette afsnit vil vi redegøre for vores andet sproglige virkemiddel; nemlig modalitet. Vi vil blandt andet redegøre for, hvordan modale virkemidler er med til at fremhæve modtager og afsenders holdning til en given ytring. I vores undersøgelse benytter vi modalitet til at fremhæve og analysere modtager og afsenders holdning til en given ytring ved at gå ind og kigge på de enkelte ord i en ytring, eller med andre ord kigge på modtager og afsenders tilstedeværelse i en ytring. Det kan for eksempel være ord, som har betydning for, hvordan modtager og afsender placerer sig i forhold til en bestemt ytring, samt udtryk, der kan have betydning for afsenders positionering.

Der findes et bredt udvalg af modale virkemidler i sproget, og derfor er det vigtigt at definere hvilke aspekter, vi arbejder med. Eva Skafte Jensen skriver i hendes tekst "Modalitet og dansk", at der findes to synspunkter på modalitet; det angelsaksiske og den romanske (Jensen, 1997: 9). Hun skriver ligeledes, at hun tager udgangspunkt i det romanske synspunkt, hvilket vil sige, at "*modalitet er afsenders tilstedeværelse i ytringen, og at enhver ytring dermed er modal*" (Jensen, 1997: 10). Overfor dette skældner det angelsaksiske synspunkt mellem modale- og ikke modale ytringer. Vi har valgt at arbejde med dialogkonstituerende modalitet, og derfor har vi allerede valgt aspekter ud fra det romanske synspunkt. Det betyder dog ikke, at vi beskæftiger os med alt, hvad det romanske synspunkt betragter som modalitet, men blot afgrænsede aspekter ud fra dette. Vi vurderer, at det vil blive en for omfattende undersøgelse, hvis vi betragter enhver ytring som værende modal. Med modalitet forsøger vi at arbejde med en subtil art, som går mere detaljeret til værks ved for eksempel at udpege bestemte ord i en ytring, som har betydning for modtager eller afsenders holdning.

Jensen beskriver flere måder at arbejde med modalitet på, men det er som nævnt ikke alle aspekter, vi har valgt at inddrage. De dialogkonstituerende adverbialer er blandt andet ét aspekt, der er relevant i forhold til vores undersøgelse. Om de dialogkonstituerende adverbialer skriver Jensen således:

"På denne måde kan man på særdeles nuanceret vis ved valg af rette adverbial angive både noget om sin egen opfattelse af verden, men man kan samtidig angive sin opfattelse af andres (modtagers) opfattelse af verden" (Jensen, 1997: 21).

I vores undersøgelse fremhæver vi, ved hjælp af adverbialerne, det sagte. På den måde får vi et indtryk af, hvor modtager og afsender er placeret i forhold til hinanden, samt hvilken position, de forskellige deltagere får ud fra det sagte.

Et eksempel på dialogkonstituerende adverbialer kan vises i sætningen fra Jensens tekst: *“Han er altså på sit kontor”* (Jensen, 1997: 20). Her er det ordet “altså”, der er interessant at tage fat i. Når afsender benytter sig af dette ord i denne sammenhæng, får vi en fornemmelse af afsenders holdning: *“Ud af disse sætninger kan man læse afsenders holdning til propositionen”* (Ibid.). Man kan ligefrem få den fornemmelse af, at afsender mener det modsatte end modtager. Det er vigtigt at påpege, at alle sætningsadverbialer angiver afsenders holdning til propositionen – også dem der ikke er dialogkonstituerende.

I vores analyse vil vi ligeledes have øje for adverbialet “jo”, som forekommer hyppigt i vores data. Janus Mortensen, der forsker i modalitet, skelner mellem to måder at tolke “jo” på; at afsender forventer, at modtager accepterer det synspunkt, som afsender har, men også i situationer, hvor der ikke er enighed: *“... fx som led i et forsøg på at manipulere modtager til at acceptere et uønsket synspunkt.”* (Mortensen, 2012: 76). Der er altså en slags forventning fra afsender om, at modtager er enig om et bestemt synspunkt. Ordet udtrykker altså modalitet og fungerer som en forstærkelsesmarkør for, at det, der bliver sagt, er sandt. Det kan derfor sige noget om, hvordan afsender positionerer sig i forhold til et udsagn. Mortensen kalder disse for epistemiske markører:

“Ved at anvende en epistemisk markør opnår den talende altså ikke alene at kvalificere det propositionelle indhold der fremsættes, men også at angive hvordan det synspunkt der fremføres passer ind i den igangværende diskurs. Dermed vil taleren også eksplicit eller implicit positionere sig i forhold til andre deltagere i samtalen og deres synspunkter”
(Mortensen, 2012: 69).

Dette læner sig til dels op ad framing, idet der, ud fra det sagte, bliver skabt en form for ramme for personerne. Den forskel, vi mener, der er mellem framing og modalitet, viser sig ved måden, vi tilgår analysen på, som også er beskrevet i vores analysestrategi.

Et andet aspekt, vi arbejder med inden for modalitet, er modus som et virkemiddel. I dansk findes der to modi, indikativ og imperativ. Vi er interesseret i imperativ, da det kan fortælle mest ud fra vores datamateriale. Ligesom de dialogkonstituerende adverbialer er imperativ

interessant, fordi disse ytringer også er med til at skabe en form for positionering i forhold til de bestemte roller i retssagen. Et eksempel på imperativ kan være denne sætning, som Jensens benytter sig af: *“Skrid!”* (Jensen, 1997: 15). Her forekommer en kommando fra afsender eller en form for magt, som afsender ønsker, at modtager skal forholde sig til. Jensen beskriver ligeledes imperativer som non-faktuelle: *”Når imperativen bruges, angiver den ytring, den indgår i, altid et non-faktuelt forhold, fordi der ikke kan stilles spørgsmål til om ytringen er sand eller ej”* (Ibid.).

Der findes også andre ytringer i imperativ, som er af en anden karakter; for eksempel ytringen *“ha’ en god dag”*. Her er der tale om høflighed frem for en ordre, som i forrige tilfælde.

En anden vinkel, vi også undersøger inden for imperativen og dialogkonstituerende adverbialer, er hvordan disse ytringer kan åbne eller lukke det dialogiske rum. Dette område berører Mortensen også i sin artikel *“Epistemisk positionering i dansk talesprog”*, hvor han bruger begrebet *“vidensmæssig styrke”* i forbindelse med epistemiske markører (Mortensen, 2012: 69). Her forklarer han, hvordan og hvornår epistemiske markørers vidensmæssige styrke medvirker til at åbne eller lukke det dialogiske rum. Han bruger selv et eksempel, hvor *“måske”* optræder som en markør, der er med til at åbne det dialogiske rum. Ved brugen af *“måske”* i en sætning positionerer afsender sig relativt åben.

Modsat er der også markører, der er med til at lukke det dialogiske rum. Her påpeger Mortensen adverbialerne *“altså”*, *“faktisk”*, *“da”* og *“jo”* (Mortensen, 2012: 75). De samme adverbialer fremtræder også i vores data, hvor vi, i vores analyse, vil vise, hvordan disse blandt andet er med til at lukke en dialog.

Det dialogiske rum skal altså ses som et rum, hvori man har en dialog; enten vil man gerne åbne for dialogen ved at invitere folk ind, som måske har andre synspunkter, ellers vil man gerne lukke det dialogiske rum for at undgå, at andre kommer med synspunkter end dem, man selv har.

Når man taler om at åbne eller lukke det dialogiske rum, kan man umiddelbart også tale om sikkerhed og usikkerhed. For eksempel hvis afsender siger: *“Han gik i hvert fald den anden vej”*, så fornemmer man en sikkerhed i afsenders ytring, idet afsender slår fast og understreger sin holdning tydeligt. Endvidere formår afsender også at lukke samtalen, idet afsender ikke åbner for modsynspunkter. En sætning, der åbner det dialogiske rum, kan være: *“Han gik vistnok den anden vej”*. Her er det ordet *“vistnok”*, der fortæller noget om, at

afsender åbner for samtalen. Det er altså muligt, at “han” kunne være gået andre veje, end den afsender fortæller.

3.3 Implikatur

Implikatur handler i sin simple form om, hvordan underlægning og underforstået mening, som modtageren af det sagte, selv skal finde frem til; det er altså det underliggende i en ytring. Implikatur er noget, vi er socialiseret til, og vi ved derfor, at der ofte ligger en anden mening i det sagte/skrevne end det, der konkret står eller bliver sagt (Møller Nielsen, 2016: 219).

Den britiske filosof, Herbert Paul Grice (f. 1913-1988), har beskæftiget sig med det i sproget, som bliver overført. Det første handler om det, som rent faktisk bliver sagt - altså den bogstavelige ytring. Niels Møller Nielsen uddyber i bogen “Argumenter i kontekst” Grices’ underkategorier som følger:

“‘what is conveyed’ [...] kan så underopdeles i en skala som omfatter det som bogstavelig talt er udtalt (what is said), det som følger deduktiv-logisk af det sagte (what is implied), det som underforstås gennem fælles fortrolighed med sprogkoden, kaldet ‘konventionelle implikaturer’ (what is conventionally implicated), og det som underforstås gennem overholdelse af samtalens indre, logiske regler, kaldet ‘samtaleimplikaturer’ (what is conventionally implicated) (Møller Nielsen, 2016: 121).

Ovenstående princip omhandler altså, hvordan man skal afkode underlægning og underforstået mening. Følgende eksempel kan illustrere Grices skelnen mellem ‘det sagte’, ‘implikation’ og ‘implikatur’:

Tager man udgangspunkt i ytringen “jeg tager det sidste mælk”, er det sagte og det bogstavelige “jeg tager det sidste mælk”. Implikationen, og det som logisk følger af det sagte, er i dette eksempel “mælkekartonen er tom”, hvilket fører til implikaturen “vi skal huske at købe mælk”. Eksemplet illustrerer, hvordan underlægning og underforstået mening ofte optræder i kommunikation, og hvordan modtageren selv skal afkode dette.

I ovenstående teori om implikaturer, findes en model, som forsøger at give en forklaring på principperne bag, hvordan vi kan forstå mening bag det sagte. For Grice handler disse

principper om, at samtale “er styret af en gensidig forventning om samarbejde” (Møller Nielsen, 2016: 129).

Det er dog væsentligt at nævne, at når der arbejdes med implikaturer, vil der automatisk også blive arbejdet med inferens. De to begreber ligger tæt op ad hinanden og kan til tider forveksles. Helt grundlæggende kan inferens og implikatur skelnes ved, at inferens er baseret på en konsensus inden for sproget omkring almen indforstået viden. For eksempel: ”Han fik en lige højre”. Her ligger en inferens i, at det er alment eller indforstået viden, hvad udtrykket “en lige højre” betyder. Inferens forekommer altså, når noget er indforstået og ikke umiddelbart op til tolkning. Implikatur er, som nævnt før, når der eksisterer en underliggende besked i en sætning, hvor den implicite mening ofte har at gøre med afsenderens intention eller agenda i teksten. Afsenderen kan fremme sin intention eller agenda ved hjælp af implikaturer og inferens (Sbisá, 2017: 25). Dette kan også have en betydning inden for retslingvistikken, når man benytter sig af framing begrebet. Implikaturer kan medvirke til at danne, forstærke eller svække eksisterende frames inden for en situation eller kontekst. I en retssituation vil anklager og forsvarer forsøge at eksplicitere svarene på de forskellige deltageres spørgsmål, hvis de er i tvivl om, hvad der menes. Hverken forsvarer eller anklager ønsker, at der kan lades noget til tolkning, idet det kan bryde med de frames, som er blevet opbygget. I dette projekt vil vi finde implikatur og undersøge, hvordan de forskellige parter i retssagen benytter dette sproglige virkemiddel. Dog er vi opmærksomme på, at implikaturer kan overfortolkes. Vi vil derfor være varsomme med at se implikaturer, som eventuelt ikke eksisterer.

Som nævnt ovenstående handler principperne inden for implikatur om en forventning om gensidig samarbejde i kommunikation. Dette fører os videre til det, som Grice kalder for ‘samarbejdsprincippet’. Sproget er indrettet til at opnå forståelse med, og dette kan konkretiseres i Grices samarbejdsprincip, som grundlæggende handler om, at når vi taler sammen, så samarbejder vi. Vi vil bidrage til samtale, og derfor samarbejder vi gennem sprog. Derfor har vi også en forventning om, at vi indgår i en samtalerelation med sin samtalepartner, når vi kommunikerer. Det er derfor også underordnet, om man i samtalen har til hensigt at opføre sig pænt: *“Samarbejde [...] er gældende uanset om man har til hensigt at lyve, bedrage, angribe, overfuse, tilsløre eller lignende”* (Møller Nielsen, 2016: 129).

Samarbejdsprincippet fremstilles i fire underkategorier - også kaldet 'maksimer', som specificerer de forventninger, vi søger at opnå i en kommunikationssituation. Maksimerne er som følger: 'kvantitet', 'kvalitet', 'relevans' og 'måde'.

'Kvantitet' handler om, at samtalen skal være så informativ som muligt. Samtaleparterne skal hverken sige for lidt eller for meget - maksimen handler dermed om at give præcise informationer. 'Kvalitet' indbefatter, at man som udgangspunkt ikke ytrer noget, som er falsk. Når vi bidrager til en samtale, er der en forventning om, at man siger sandheden, og at vi ikke ytrer noget, der ikke er evidens for. 'Relevans' indbefatter, som ordet indikerer, at det, som man bidrager med, har en relevans for samtalen. Her skal man undgå at inddrage irrelevant information. Den sidste maksime, som Grice beskriver, er 'måde'. Til denne maksime er der en forventning om, at det er klart og tydeligt, hvad der ytres. Samtaleparterne skal forsøge at udtrykke sig med korte og velordnede meldinger og undgå uklare udtryksmåder (Møller Nielsen, 2016: 132).

Hvis ovenstående maksimer bliver overholdt, vil samtalen, ifølge Grice, fungere bedst muligt. Dog er det ikke Grices påstand, at alle maksimerne bliver overholdt i kommunikationen, men pointen er, at folk, der samtaler, har en forventning til, at man skal leve op til disse maksimer. Dog kan der opstå brud i hver af disse fire maksimer, hvis konsekvens vi vil gennemgå nedenfor.

3.3.1 Brud på maksimerne

Et maksimebrud betyder, at man bryder samarbejdet i samtalen. Der er forskellige komponenter, som kan forårsage det. Dog skal brud på maksimerne ikke alene forstås som negativt. Møller Nielsen uddyber det således:

“Her skulle man tro at det at maksimere brydes, er en indikation på at samarbejdsprincippet er forkert. Men tværtimod. Når maksimerne brydes, går vi med det samme i gang med at prøve at inferere hvordan ytringen alternativt kan forstås, [...]” (Møller Nielsen, 2016: 132).

Det betyder altså, at hvis vi ikke forstår meningen af det sagte, har mennesket en grundlæggende interesse i at finde ud af det. Dette kan især komme til udtryk i maksimen 'relevans'. Hvis ytringen ikke har en relevans, har modtageren en interesse i at finde ud af, hvorfor det var relevant. Bryder man med kvantitetsmaksimen, kan det være, fordi ytringen indeholder for lidt information. Spørger afsender: “hvor skal du hen”, hvorefter svaret “ud”

følger, vil dette bryde med maksimen, fordi der siges for lidt, og der opstår ironi i kommunikationen. Generelt er ironi en god forklaring på, hvordan der kan opstå brud i de forskellige maksimer. Også i kvalitetsmaksimen kan dette opstå, hvis der ytres noget, som er åbenlyst. Møller Nielsen uddyber dette med følgende eksempel: en taxachauffør kører over for rødt, hvorefter passageren siger *“det var sørme flot”*. Her bryder ironien med kvalitetsmaksimen, da alle kompetente sprogbrugere let ville kunne udlede den rigtige mening med ytringen. Man kan altså hurtigt bryde samarbejdet med humor og ironi, og derfor søger vi efter en alternativ mening, end den som bogstavelig talt siges (Møller Nielsen, 2016: 133).

Det er væsentligt at pointere, at der er en relation mellem brud på maksimerne og implikatur. Implikatur kommer i stand af brud på maksimerne. Når vi i vores analyse fremhæver, at nogen bryder med maksimerne, indikerer det, at der har været en implikatur. Vi vil i vores analyse ekspliciterer sammenhængen mellem dette.

Kapitel 4: Analyse af empiri

Efter ovenstående gennemgang af vores tre sproglige virkemidler, vil vi i dette kapitel analysere vores empiri. Vores analyse retter sig mod én genstand; nemlig vores transskription. Vores analyse er forudsætningen for, at vi kan bidrage til forskningen på området og, som nævnt i vores problemfelt, skabe et nuanceret indblik i, hvad der foregår på det sproglige niveau, når pointer fremføres i retssalen. Vi indleder dette kapitel med vores analysestrategi for at give læseren et overblik over måden, hvorpå vi har struktureret og tilgået analysen.

4.1 Analysestrategi

Som vi har nævnt i projektets problemfelt, har vi valgt at have fokus på den tiltalte i straffesagen. Hertil vil vi undersøge hvilket billede der, ved hjælp af de bestemte sproglige virkemidler, bliver tegnet af tiltalte. Vi har på baggrund af dette opdelt analysen således, at der er fokus på tiltale og hans rolle i retssagen. Det gør vi blandt andet, fordi vi mener, at det skaber en mere overskuelig struktur, men også fordi vi ønsker at fremhæve vigtige interaktioner mellem tiltalte og de andre parter i retssagen.

Analysen er delt op i to temaer, som vi mener, dækker vores undersøgelse på bedst mulig vis. De to overordnede temaer er; “tiltalte som voldsmand” og “tiltalte som beskyttende far”. Vi sammenfatter således vores sproglige virkemidler sammen under de to temaer. Vi har valgt at dele temaerne op således, da det giver en mere overordnet struktur i analysen. På den måde bliver det mere overskueligt for læseren. Hertil inddeler vi analysen i underkategorier, hvori vi gør det klart, hvad der fokuseres på.

Ved denne struktur får vi begge synsvinkler af tiltalte. Vi undgår dermed at fremstå partiske, når vi analyserer og fortolker på vores data. Havde vi blot valgt at analysere tiltalte som “voldsmand”, havde vi fremstået fordomsfulde. Vi er altså opmærksomme på de fordomme, som vi har måtte have med i bagagen (Højberg, 2007: 322).

I forbindelse med tiltaltes fremstilling ud fra de to temaer, forsøger vi at dykke ned i interaktion ved hjælp af de sproglige virkemidler ‘framing’, ‘modalitet’ og ‘implikatur’. Disse virkemidler er ikke adskilt, idet de er med til at understøtte hinanden i denne sammenhæng. For eksempel er modalitet og implikatur med til at aktivere framing, idet afsender viser sig i det sagte. Alligevel forsøger vi også at strukturere analysen således, at opdelingen af virkemidlerne bliver synlig. Det gør vi, fordi vi ønsker at gøre skellet klart for læseren men samtidig også skabe en sammenhæng mellem alle tre sproglige virkemidler. Vi går mere detaljeret til værks med modalitet ved at fremhæve enkelte ord i en ytring, hvor vi med framing forsøger at få en mere overordnet analyse.

Selvom fokus ligger på tiltalte, inddrages sagens vidner også. Vidnerne inddrages der, hvor de er med til at svække eller styrke framingen af tiltalte enten som “voldsmand” eller “beskyttende far”. Vidnerne bidrager altså til at tegne et bestemt billede af tiltale.

Analysen fungerer som en diskuterende analyse. Vi har valgt at afslutte analysen med en sammenfatning, hvori vi påpeger, hvad der sker i vores data ud fra væsentlige pointer, som er spændende at diskutere.

4.2 Tiltalte som voldsmand

Som nævnt i forrige afsnit (4.1) vil vi analysere de bestemte sproglige virkemidler under de to overordnede temaer “tiltalte som voldsmand” og “tiltalte som beskyttende far”. I dette afsnit ser vi nærmere på, hvordan tiltalte, ved hjælp af bestemte sproglige virkemidler, bliver fremstillet som voldsmand. Der er altså fokus på, hvordan de forskellige parter i retssagen

tegner et bestemt billede af tiltale. Derudover kigger vi nærmere på, hvordan tiltalte selv gennem sit ordvalg fremstiller sig uhensigtsmæssigt.

Som nævnt i vores metode omhandler vores datamateriale en straffesag fra 2015, hvor den anklagede, Tim, er sigtet for at have slået forurettede, Christoffer. Tim skulle efter anklageskriftet have mødt Christoffer og to af hans venner uden for Tims lejlighed ved et busstoppested, og det er her, Tim skulle have begået vold mod Christoffer. Christoffer og hans venner møder først Tims datter, inden Tim kommer ned fra sin lejlighed, og det er her episoden eskalerer. Det bliver informeret i anklageskriftet, at Tim er tiltalt for at have begået vold (Straffesag fra 2015). Som udgangspunkt er han dermed den, der har forurettet offeret skade. Der bliver også oplyst, at Tim tidligere har været fængselsdømt (Straffesag fra 2015). Det understøtter det frame, der portrætterer Tim, som den der har påført den forurettede skade. Umiddelbart kan framingen formuleres således:

Der er sket et overfald, hvor Tim har begået vold mod Christoffer. Christoffer er offeret, og Tim er voldsmanden. Vi kalder dette for “voldsmand-rammen”.

Denne frame af Tim som en person, der er tilbøjelig til vrede og vold, bliver opretholdt, når anklageren tilspørger Christoffer og Lars. Det er vigtigt at gøre opmærksom på, at Tim bliver omtalt som “person” og “herre” i følgende citat:

“Anklager: ja og så kommer der en person (pause).

Christoffer: ja (pause) ja som kommer bagved så står og råber sådan at vi skal vi skal komme tilbage og slås (pause) og han vil smadre os og sådan noget men øh så længe vi var et godt stykke foran så fortsatte vi bare med at gå” (Bilag 1, s. 20).

“Lars: (...) så kommer herren derovre så lige pludselig nede for enden af vejen øøh og råber så (uklart) du ved så vi vender os så rundt og vi registrerer så at øh han ville ligesom ned til os vi tænker så “arh ignorerer det vi er hjemme lige om ffire minutter (...) men han kommer buldrende ned til os (...). jeg var ligesom bagerst i flokken så jeg vender mig ligesom rundt og jeg kan høre at han han er nogle skridt bag mig øøøh prøver så at sige at der ikke er nogen der har generet datteren det var bare en kompliment så får jeg så én på skallen af ham

midt i det hele altså vi prøver at stå at snakke om det stille og roligt og prøver at finde ud af at der egentligt ikke er nogen kontrovers.

Anklager: hvordan er hans øøøøøh sindstilstand hvis man kan sige det sådan?

Lars: fffforholdsvis ophidset” (Bilag 1, s. 60-61, understregning er gjort af os for at fremhæve relevans).

Ovenstående passage er et illustrativt eksempel på, at Tim bliver fremet som en vild mand der, modsat de tre mænd, er ukontrollerbar. Både Lars og Christoffers udtalelser er med til at frame Tim og situationen som faretruende. Det afspejler sig i de leksikalske ord, de benytter;

“Smadre”; slå i stykker ellers lemlæste med et kraftigt slag (Ordnet.dk)

“Råber”; tale med meget høj og kraftig stemmeføring (Ordnet.dk)

“Slås”; søge at tilføje (hinanden) skade (Ordnet.dk)

“Pludselig”; “uforventet, ud af det blå” (Ordnet.dk).

“Buldrende”; “kraftfuld, effektiv”, (Ordnet.dk).

Ifølge Lakoff er disse ord blot en del af narrativet i framen om Tim som den voldelige.

Scenariet er, at Tim er råbende og voldelig og på vej ned til dem. Lars beskriver, hvordan han står bagerst i flokken, hvorfor han kan ses som den mest sårbare. På trods af dette framer Lars sig selv som den rolige og fattede, der forsøger at forhindre en “kontrovers” (Bilag 1, s. 60). Ved at bruge ordet “kontrovers”, som referer til en mindre alvorlig strid (Ordnet.dk), bagatelliserer Lars hele konflikten i narrativet, og Tim fremstår altså som den, der har opført sig irrationelt. Drengene underminerer deres egen sag og fremstår dermed mere civiliseret og troværdige. Dette vil vi uddybe i kapitlets sammenfatning.

Yderligere bliver framingen af Tim som voldelig nuanceret i følgende citat. Christoffer beretter at hans ven, Lasse, gav en kommentar til Tims datter og veninde, hvorefter datteren siger, at hun har en far, der fra sin lejlighed kan se dem:

“Christoffer: ja ja det er rigtig nok den ene af dem siger hun har en far der kan se os ovre fra et vindue eller en opgang (...)” (Bilag 1, s. 19).

Selvom denne beskrivelse ikke karakteriserer Tim direkte, er den med til at understrege en mulig optrapning til en fare på grund af Tims opsyn. Christoffer og hans venner er ofrene i den frame, som Christoffer konstruerer. Datterens udtalelser implicerer, at faderen har en faretruende effekt, som Christoffer og hans venner skulle være opmærksomme på og muligvis frygte. Dette er med til at understøtte framingen af Tim, som en voldelig person, fordi der ligger en underforstået potentiel fare ved, at Tim overvåger dem.

Senere i retssagen fortæller Lars, hvordan Tim lige pludselig bliver vred igen og begynder at angribe Christoffer:

“Anklager: ser du ser du hvordan han slår øh Christoffer?”

Lars: ja han får ramt ham på øøh halsen øøh af flere gange og sparker ham også på et tidspunkt

Anklager: ja øh ser du øh ser du hvor mange gange han rammer ham på halsen?

Lars: (pause) tre som jeg husker det

Anklager: ja øh kan du se om det er med flad eller knyttet hånd (afbrudt)

Lars: knyttet

Anklager: ... han rammer ham? Er det alle tre gange knyttet

Lars: jaer” (Bilag 1, s. 66).

Her forsøger anklageren at præcisere volden, som Tim efter sigende skulle have forvoldt. Effekten af dette er at understrege, hvor voldelig Tim er, ifølge dette frame. Ud fra Lakoffs forståelse af framing kan denne strategi have en emotionel effekt på de medvirkende i retssagen. Når retten hører, at Tim slog med *“knyttet hånd”*, bevirker ordene *“knyttet”* og *“hånd”* til det emotionelle i hjernen, hvilket påvirker perceptionen som helhed - en form for

kropslig og psykologisk erfaring. Det betyder, at de tilhørende erfarer de ord, der bliver udtalt med sindet og følelserne. Dertil kommer også de antal gange, der bliver slået; nemlig “tre gange”. Dette er for at frame Tim, som en voldsmand, der ikke holder sig tilbage.

4.2.1 Tiltaltes uhensigtsmæssige retorik

I dette underafsnit undersøger vi andre aspekter af tiltale. Der er ikke længere fokus på de strategiske leksikalske valg, men tiltaltes interaktionelle adfærd i retten, der får ham til at fremstå aggressiv og ukontrolleret. Det er også i dette underafsnit, at vi vil have fokus på, hvor og hvordan modalitet og implikatur kommer i spil.

Udover at Tim bliver framet som en voldsmand ud fra ovenstående udtalelser, fremstår han også som en mand, der skal holdes i kort snor og ikke følger rettens normer, hvorfor hans forsvarer blandt andet bliver nødt til at styre ham:

“Forsvar: den mand som holder dig i halsregionen (afbrudt)

Tiltale: det var ham den høje på øh (afbrudt)

Forsvar: ...Tim den mand som holder dig i halsen var det ham eller var det i virkeligheden nogle af de andre” (Bilag 1, s. 14-15).

Her er det tydeligt, hvordan tiltaltes forsvarer er nødt til at afbryde Tim, da han ikke svarer på det stillede spørgsmål. Forsvarer er nødt til at nævne tiltalte ved navn, hvilket appellerer til, at tiltalte skal høre efter nu, og at han er ved at løbe ud af en tangent. Flere gange er forsvarer nødt til denne personlige henvendelse til Tim:

“Anklager: ja var du derude? (afbrudt)

Tiltalte: øhm ja (uklart)

Anklager: hvad siger du?

*Tiltalte: ja det var jeg ellers havde jeg ikke
siddet her i dag*

Anklager: nej

*Forsvar: men altså Tim det er jo
sådan at retten kender ikke historien og så (afbrudt)*

Tiltalte: ...ja men jeg fortæller bare sandheden” (Bilag 1, s. 0).

Det er tydeligt, hvordan forsvarer kalder tiltalte ved navn i de kontekster, hvor tiltalte siger noget forkert eller ikke retter sig ind efter de samtalenormer, der er i retten, hvorfor han forsøger at rette ham. I dette eksempel bliver tiltalte rettet, da han er aggressiv i sit svar til anklager, hvilket er med til at underbygge og opretholde det eksisterende frame af Tim som en aggressiv type.

De to eksempler viser også, hvordan Tim begynder at svare på anklager og forsvarers spørgsmål, inden de er færdige med at stille spørgsmålet. Her bryder tiltalte både med mådemaksimen, kvantitetsmaksimen og relevansmaksimen. Da tiltalte svarer anklager: *“ja det var jeg ellers havde jeg ikke siddet her i dag”*, bryder han både med relevans- og kvantitetsmaksimen, da han ytrer noget, som ikke bidrager med noget, der har relevans for samtalen. Samtidig ytrer Tim også for mange informationer og undgår at give korte præcise informationer. Han inddrager derimod ironi i og med, han svarer: *“...ellers havde jeg ikke siddet her i dag”*, hvilket er forklaringen på, at der opstår brud i maksimen. Havde han blot svaret ”ja”, havde han undgået at bryde med maksimerne, hvorfor samarbejdet i kommunikationen kunne være vellykket. Tiltalte bryder også i samme ytring med mådemaksimen, da hans melding ikke er velordnet. Her afbryder Tim også anklager og forsvarer, inden de er færdige med at stille ham spørgsmålet, hvilket er endnu et eksempel på, hvordan tiltalte ikke retter sig ind efter de samtalenormer, der er i retten. Bruddet her opstår, fordi der er en implikatur. Tims bogstavelige svar er: *“ja ellers havde jeg ikke siddet her i dag”*, hvor implikationen og det, som logisk følger af det sagte, i dette tilfælde kan være: *“det er et indlysende spørgsmål du stiller mig”*, hvorfor implikaturen er *“det er et tåbeligt spørgsmål”*. Tim kritiserer anklageren og siger indirekte til hende, at det er et spørgsmål hun stiller, som hun godt kender svaret på; han diskvalificerer altså hendes spørgsmål.

De to passager fra retssalen er altså med til at tegne et billede af tiltalte som en udfarende type, og som én, der ikke er til at styre, hvilket er med til at tale Tim ind i “voldsmand-rammen”. Det sker henholdsvis, fordi tiltale ikke overholder samarbejdsprincippet, og fordi han agerer defensivt i hans svar, hvilket vidner om, at han ikke er i stand til at indgå i et gensidigt samarbejde i kommunikationssituationen. For forsvareren handler det om at frifinde tiltalte, hvorfor det må siges, at det er i forsvarerens interesse, at Tim ikke skal fremstå sådan, og derfor forsøger han at styre ham ved blandt andet at kalde Tim ved fornavn. I kraft af at forsvareren siger hans navn, er endnu et tegn på, at Tim agerer uhensigtsmæssigt. Han bliver nødt til at mane sin klient til ro, fordi han ikke følger de strategiske rammer, som forsvarer har i sinde, hvilket er med til at tegne et bestemt billede af ham.

Et andet eksempel, som er væsentligt at inddrage, og som viser, hvordan forsvareren skal holde Tim i kort snor, udspiller sig, da Tim forklarer, hvordan han skulle havde nøglerne fra sin datter klokken syv om morgen; eksemplet er også interessant, da der forekommer en implikatur:

“Tiltalte: ja og så skulle de videre om de skulle i byen eller hvad det må I ikke spørge mig om de skulle ihvertfald videre det var derfor de stod nede ved busstoppestedet (pause) jeg skulle bare have mine nøgler så jeg kunne komme hjem jeg var på udgang ikke og hun havde mine nøgler der

Forsvar: men klokken syv om morgenen?

Tiltalte: ja

Forsvar: men Tim klokken syv om morgenen

Tiltalte: ja hun hun min datter havde været i byen jo (uklart) det er teenagere (afbrudt)

Forsvar: ...sådan

Tiltalte: så jeg var så hjemme hos min kammerat og ventede til hun fik taget sig sammen ikke så jeg kunne komme op og mødes med min datter og få mine nøgler

Forsvar: (lang pause) *det var alt*” (Bilag 1, s. 16).

Her skal der særligt lægges mærke til den første del af samtalen *“men klokken syv om morgenen?”*. Der ligger det implikeret, at forsvareren forsøger at lede tiltalte hen mod en bestemt type svar. Det er op til den tiltalte at fange implikaturen og tyde hvilket svar, der ønskes. Her er det sandsynligt, at forsvarerens implikatur i spørgsmålet henviser til noget, som forsvarer og tiltalte har snakket om på forhånd, som en strategi til at skabe en bestemt frame omkring tiltaltes historie. I og med at der her er tale om en implikatur, er det op til tolkning.

Den næste del af dialogen lyder følgende: *“Tiltalte: ja”* *“Forsvarer: men Tim klokken syv om morgenen”*. Tiltaltes svar *“ja”* kan enten tyde på, at han ikke har forstået eller opfanget implikaturen i forsvarers spørgsmål. Det kan dog også tyde på, at tiltalte rent faktisk har opfanget implikaturen, men uanset i dette tilfælde er tiltaltes svar ikke tilstrækkeligt, eftersom forsvarer stiller spørgsmålet endnu en gang: *“men Tim klokken syv om morgenen”*.

Gentagelsen af spørgsmålet, med det tilføjede ’men’, implikerer, at forsvarer stadig søger et bestemt svar fra tiltalte. Gentagelsen kan yderligere indikere en underliggende vigtighed af det søgte svar ud fra implikaturen.

Umiddelbart efter forsvarers gentagelse af spørgsmålet svarer tiltalte uddybende: *“Tiltalte: ja hun hun min datter havde været i byen jo (uklart) det er teenagere (afbrudt)”*. Forsvarer svarer efterfølgende: *“Forsvar: ...sådan”*.

Forsvarerens brug af ordet *“sådan”* indikerer, at implikaturen, som spørgsmålet *“klokken syv om morgenen”* i starten lagde op til, er blevet opfyldt på grund af tiltaltes uddybede svar.

Brugen af ordet *“sådan”* kan her også bruges som en understregende effekt af vigtigheden af tiltaltes svar. Det kan altså siges, at forsvarerens agenda har været, at få Tim til at sige ordet *“teenagere”*; at hans datter og hendes veninde er teenagere. Endvidere giver implikaturen anledning til, at der opstår et brud på mådesmaksimen, idet forsvarer undgå at udtrykke sig klart nok for tiltalte, Tim. Tim afkoder den implicite besked i sætningen og svarer, som forsvareren ønsker, hvorfor implikaturen og samtalen til sidst er vellykket.

Passagen er altså et eksempel på, hvordan forsvarer endnu en gang holder Tim i kort snor og prøver at få ham til at lytte efter spørgsmålene og dermed få ham til at ytre sig så informativt som muligt. Det kan siges, at Tim starter med at bryde med kvantitetsmaksimen, da han siger for lidt. Tims *“ja”* er ikke informativt nok, hvorfor forsvarer bliver nødt til at tilføje: *“men Tim klokken syv om morgenen”*. Efterfølgende bliver maksimerne overholdt, da Tim siger: *“ja hun hun min datter havde været i byen jo (uklart) det er teenagere (afbrudt)”*. Tim ytrer

sig her kvantitativt, da han giver de præcise informationer, som forsvareren søger. Ytringen har i høj grad også relevans for samtalen, da det som nævnt før er vigtigt, at ordet ”teenagere” bliver sagt. Derfor er Tims svar også en velordnet melding. Tim opnår derved at samarbejde gensidigt med sin forsvarer, hvorfor samtalen fungerer.

Selvom ovenstående samtale ender med at lykkes, har tiltalte altså svært ved at samarbejde i kommunikationen. Et andet eksempel fra retssagen, hvor tiltalte ikke samarbejder i kommunikationen, er i følgende dialog mellem anklager og tiltalte:

“Tiltalte: prøv at hør jeg vikler mig bare ud af det ham der øh jeg skulle bare ud af det der så hvordan jeg kommer ud jeg skal bare ud af det der for når man står sådan der og de er tre så ved man godt hvad klokken har slået (pause) så jeg skulle bare ud af det der (uklart) og jo jeg sparkede ham det kan jeg huske men hvor jeg har ramt ham det kan jeg ikke huske og jo jeg slog ham én gang én gang ikke noget med tre gange én gang

Anklager: har du på noget tidspunkt løbet efter dem?

Tiltalte: nej det sagde jeg også til dig før (uklart) nej

Anklager: det har du ikke

Tiltalte: undskyld (anklagers navn) kan vi lige blive enige om en ting? (pause) de er altså tre mennesker jeg er på udgang skulle jeg begynde og stå og nede foran mig selv hos tre mennesker og den ene er 1.90 høj det er der ikke nogle almindelige mennesker der vil gøre (pause) og det er der altså ikke (pause) lad os bare lige blive enige om det (uklart)” (Bilag 1, s. 10-11).

Tiltaltes svar til anklager *“nej det sagde jeg også til dig før (uklart) nej”* er et brud på kvantitetsmaksimen, da tiltalte ytrer for meget i sætningen. Havde han blot svaret *“nej”*, kunne et brud undgås. Derudover bryder han også med relevansmaksimen, da *“det sagde jeg også til dig før”* ikke har en relevans for samtalen, idet anklager udelukkende søger et ja eller nej svar. Som nævnt i teoriafsnittet handler samarbejdsprincippet om, at man indgår i en samtalerelation med sin samtalepartner, og derfor er der også en underliggende præmis om, at man i samtalen opfører sig pænt. I ovenstående passage kan man argumentere for, at tiltalte ikke opfylder dette, da han siger *“undskyld (anklagers navn) kan vi lige blive enige om en*

ting? (pause) de er altså tre mennesker jeg er på udgang... “. Tiltalte begynder altså at angribe anklageren; han henvender sig personligt til hende og forsøger at sætte hende på plads. I kraft af bruddet på maksimerne forekommer der en implikatur. Tims bogstavelige svar til anklageren er: “nej det sagde jeg også til dig før (...)”. Implikationen er i dette tilfælde: “du gentager dig selv”, hvorfor implikaturen er “det er et dumt spørgsmål”. Igen kritiserer tiltalte anklager og diskvalificerer hendes spørgsmål.

4.2.2 Modaliteten i framingen af tiltalte som voldsmand

I dette afsnit undersøger vi samtalsituationen i retten. Vi ser bort fra selve handlingsforløbet af sagen, men kigger udelukkende på den interaktionelle adfærd ud fra tiltalte i forbindelse med modale udtryk.

I følgende citat forekommer der imperativer, som er interessante at se på i forhold til, hvordan tiltalte gennem modale udtryk forsøger at manifestere en magt:

“Tiltale: prøv at hør jeg blev hidsig for jeg tænker bare min datter hun har lige haft den tur der det skal bare ikke ske igen” (Bilag 1, s. 4).

Her er det imperativen “*prøv at hør*”, som har karakter af den interaktionelle funktion; netop at manifestere en magt, som afsender umiddelbart ikke har i dette tilfælde. Afsender er i denne sammenhæng tiltalte, og som tiltalt i retten har man ikke på samme måde styring over samtalen som advokaterne. Tiltalte siger det endda endnu en gang med samme hensigt, som beskrevet i forrige afsnit: “*prøv at hør jeg vikler mig bare ud af det*” (Bilag 1, s. 10).

Det samme mønster forekommer også i dialogen mellem forsvarer og tiltalte:

“Forsvarer: (uklart) jeg har hørt det alt sammen det kan godt være det er et dumt spørgsmål

Tiltalte: mmh spørg spørg” (Bilag 1, s. 15).

Det interessante i dette tilfælde er selve rollerne mellem tiltalte, anklager og forsvarer. Ovenstående citat viser, at det ikke kun er overfor anklager, at tiltalte bruger disse imperativer, men også overfor forsvarer. Umiddelbart vil man ikke tro, at tiltalte har i sinde at styre dialogen mellem ham selv og forsvarer, men dette kan muligvis fortælle noget om tiltaltes adfærd generelt. Det understøtter altså også idéen om Tim som en udfarende type.

Et andet aspekt, der også er bemærkelsesværdigt, er, hvordan imperativerne umiddelbart lukker dialogen. Når tiltalte benytter sig af disse imperativer i en sådan sammenhæng, forsøger han umiddelbart at lukke dialogen ved at ville ”styre” samtalen i takt med ”*prøv at hør...*”. Tiltalte beordrer og opfordrer modtageren til at lytte til det, han siger. Samme mønster er der i ordet ”altså”. Tiltalte går igen ind og vil fastlægge noget fra hændelsen, når han siger: ”*undskyld (anklagers navn) kan vi lige blive enige om en ting? (pause) de er **altså** tre mennesker...*” (Bilag 1, s. 10) samt: ”... *det er der ikke nogle almindelige mennesker der vil gøre (pause) og det er der **altså** ikke...*” (Bilag 1, s. 10-11). Tiltalte lukker igen dialogen, når han her etablerer et modsynspunkt, som han samtidig distancerer sig fra ved hjælp af sætningsadverbialet ”*altså*”. Han gør det klart for anklager, at han i hvert fald ikke har lagt op til noget slagsmål, idet han er på udgang i håb om, at retten skal se ham som en mand, der ikke er voldelig. Han mener ikke, at der er grund til at give yderligere forklaring, da det jo er indlysende, at man ikke begynder at gå i konflikt med tre mennesker mod en, hvor den ene i øvrigt er 1.90 høj (Bilag 1, s. 10-11). På samme måde som ”*altså*” og imperativerne lukker samtalen er der også to andre ord, som er værd at fremhæve i den forbindelse; nemlig ”*selvfølgelig*” og ”*faktisk*”. I alle nedenstående tilfælde har ”*selvfølgelig*” den samme hensigt - at retfærdiggøre tiltaltes handlinger. De er samtidig med til at lukke samtalen, idet tiltalte virker sikker på det, han siger. Følgende udtalelser viser, hvordan tiltalte anvender de bestemte adverbialer:

“Tiltalte: *så **selvfølgelig** er jeg på trapperne altså*” (Bilag 1, s. 4).

“Anklager: *og hvad så løber du så efter dem (pause) de tre?*”

Tiltalte: *(pause) løber efter dem? de er tre den ene er 1.90 høj jeg er 1.72 jeg er på udgang **selvfølgelig** løber jeg ikke efter nogen som helst de hugger mod mig*

Tiltalte: *...og så hugger ham den store mig en i hals (uklart) de er tre mennesker så **selvfølgelig** slår jeg mig fri jeg sparker ham ved ikke hvor det skal jeg ikke kunne sige jeg skulle bare have ham væk (pause) fra mig og det er **faktisk** det der er sket altså*” (Bilag 1, s. 6).

“Anklager: *og hvad siger du så slog du ham igen?*”

Tiltalte: ja selvfølgelig gør jeg det” (Bilag 1, s. 8).

Ovenstående citater viser, hvordan tiltalte formår at positionere sig på en bestemt måde ud fra de fremhævede adverbialer; særligt ud fra *“selvfølgelig”* i sætningen *“og så hugger ham den store mig en i hals (uklart) de er tre mennesker så selvfølgelig slår jeg mig fri og sparker ham”*. Her kan der både være tale om tiltalte som en slagsbror, men samtidig skal der også tages højde for, om det er selvforsvar.

Endvidere er det også interessant at kigge nærmere på anklager og tiltaltes sidste del af dialogen i ovenstående citat. Anklager spørger: *“og hvad siger du så slog du ham igen?”*, hvor tiltalte svarer: *“ja selvfølgelig gør jeg det”*. Her er det særligt inddragelsen af *“selvfølgelig”*, der har en betydning for måden, tiltalte positionerer sig på. Det efterlader det indtryk, at det er helt naturligt for tiltalte at slå igen, hvilket er med til at tegne et billede af tiltalte som en slagsbror. Havde tiltalte udeladt adverbialen *“selvfølgelig”* og i stedet svarede *“ja det gør jeg”*, havde han fremstået anderledes, da han blot havde svaret på anklagers spørgsmål. Her ville man altså ikke være sikker på, at det var noget, han havde fortrudt eller ej, samt om det ligger naturligt til ham at slå igen.

Det er ikke kun tiltaltes anvendelse af ordet *“selvfølgelig”*, der er med til at fremme forestillingen om ham som en slagsbror; ordet *“jo”* er også væsentligt at kigge på:

“Tiltalte: og når der står tre fulde mennesker (pause) og jeg mener fulde mennesker (pause) og står og og spiller dumme i forvejen er de blevet p eller hvad hedder det pænt om at smutte altså de er blevet bedt om at smutte det forstod de ikke første gang de forstår det ikke anden gang (pause) så selvfølgelig (uklart) (...) så du kan ikke bare bakke ud jo altså der er det ligesom bare i gang så så” (Bilag 1, s. 15-16).

Idet tiltalte bruger adverbiet *“jo”*, forventer han, at modtager er enig i hans synspunkt *“du kan ikke bare bakke ud jo”*. Her lukker han dialogen samtidig med, at han implicit positionerer sig som én, der ikke har i sinde at stoppe en konflikt. Det forventer han her, at modtager er enig med ham i.

I dette afsnit har vi belyst, hvordan tiltaltes allerede eksisterende frame; voldsmand-rammet, bliver understøttet af tiltalte selv og andre i retten. Det afspejler sig blandt andet i tiltaltes

egen interaktionelle adfærd i retten, som tegner et billede af ham som værende aggressiv og udfarende.

4.3 Tiltalte som beskyttende far

Efter vi har analyseret tiltalte ud fra temaet "tiltale som voldsmand", vil vi nu analysere tiltalte ud fra et andet billede; nemlig som "beskyttende far". Hertil undersøger vi hvilke leksikalske udtryk, der bliver brugt samtalsituationen i retten; altså den interaktionelle adfærd. Samtidig undersøger vi også beskrivelser fra den pågældende episode.

I retssagen skabes der en ny frame med omdefinerede roller. Voldsmands-rammen erstattes af en "beskyttende far-frame", hvori Tim bliver portrætteret som den forurettede fader, der blot prøvede at beskytte sin datter, og Christoffer og hans venner bliver rammet som overfaldsmænd. Der bliver dermed skabt to frames i konflikt med hinanden.

Vi vil starte med at analysere, hvordan Tim, gennem sit sprogbrug, framer sig selv som en beskyttende far, der ønsker sin datter sikker. Det bliver specielt udtrykt i det følgende citat:

"Tiltalte: og så ser jeg to tre fuldvoksne mænd og jeg kan se at de øhm hvordan siger man at de det er ikke pænt snak (pause) det er ikke i orden hvad der foregår det kan jeg se, så det er ikke altså (uklart) (afbrudt).

Anklager: ...hvordan kan du se det?

Tiltalte: kropsmåden (pause) jeg kan se at min datter stod og råbte og der blev råbt fra den anden side af jeg kunne se at det, det var ikke hyggesnak

Anklager: nej altså den anden side hvor (afbrudt)

Tiltalte: ...det var ham der øh de var tre" (Bilag 1, s. 1-2).

Her bruger Tim udtrykket "tre fuldvoksne mænd" til at karakterisere de tre mænd, han støder på udenfor. Det leksikale valg af ordet "fuldvoksen" har en betydning her i forhold til

framingen. Den synonyme betydning for ordet ”voksen” er ”fuldt udviklet eller udviklet” og ”med den modenhed som hører med til at være voksen” (Den danske ordbog, 2018). Dette framer de andre mænd, Tim møder, som fuldvoksne, store og med den egenskab at opføre sig fornuftigt. På trods af at de burde opføre sig ordentligt, mener Tim ikke, at det er tilfældet. Han nævner, at mændene råber, og at det, de laver, ikke er i orden; de *“fuldvoksne mænd”* skal altså i dette frame forstås som noget negativt.

Efter denne forklaring forsøger anklageren at ændre på Tims frame af de tre venner. I det følgende eksempel indfører anklageren en beskrivelse af dem som *“unge mænd”* i stedet for *“fuldvoksne mænd”*:

“Anklager: ja og de mænd de unge mænd der stod og øh talte til din datter og hendes veninde (afbrudt)

Tiltalte: ...nej ikke talte (afbrudt)

Anklager: ...nej men hvor langt væk stod de fra din datter og veninde?” (Bilag 1, s. 2).

Anklageren forsøger at ændre framingen af vennerne ved at karakterisere dem som *“de unge mænd”*. Hun omformulerer også Tims forklaring. Tim fortæller, at drengene råbte, anklageren omformulerer det til de *“talte til din datter og hendes veninde”*. Dette er et forsøg på at frame vennerne som mindre råbende og aggressive og mere som unge drenge, der blot taler til to piger. Hvis denne framing virker, kunne en videre strategi for anklageren være at frame Tim som en temperamentsfuld far, hvilket ville gøre ham til den sandsynlige voldsmand i sagen. Dog lykkes anklagerens framing ikke, da Tim fastholder sin beskrivelse af de tre venner som råbende ved at rette på anklageren: *“nej ikke talte”* (Bilag 1, s. 2). Tim fastholder sin beskrivelse af, hvad de tre venner gjorde, de råbte af hans datter og hendes veninde.

Disse ovenstående passager viser altså, hvordan Tim framer sig selv som en far, der vil beskytte sin datter for vold og trusler. Det er på denne måde, framingen af Tim som en voldsmand, for alvor bliver reguleret om. Samtidig fastholder han framingen af de tre venner som fuldvoksne mænd. Det følgende eksempel viser tydeligt, hvordan dette sker:

“Anklager: ja og hvad gør du så?”

Tiltalte: så åbner jeg min altandør og råber til ham at I kan godt skrubbe af fra de tøser bogstavelig talt det var det jeg sagde (uklart) jeg ved ikke helt men hvad fanden men det skal siges at min datter har været fuldbyrdigt voldtaget (uklart) så selvfølgelig når man ser tre fuldvoksne mænd stå dernede foran min datter ja hun var blevet fuldbyrdet voldtaget ja det ved jeg ikke to måneder før det (uklart) og den ene af dem øhm det er ikke små drenge jo” (Bilag 1, s. 3-4).

Ved at tilføje den nye information i ovenstående citat, framer Tim sig selv som den, der blot vil beskytte sin datter fra endnu en voldtægt. Ved at nævne: ”min datter har været fuldbyrdet voldtaget”, og ”selvfølgelig når man ser tre fuldvoksne mænd stå dernede foran min datter”, frames perceptionen og erkendelsen hos lytterne, at de voksne mænd kunne have voldtaget datteren, og Tim, den beskyttende far, ville forhindre dette. Idet Tim benytter sig af ordet ”fuldbyrdet”, som med andre ord betyder “gennemføre og virkeliggøre” noget (Ordnet.dk), gør det betydningen mere kraftig. Ligeledes har ordet “fuldvoksen” den leksikalske betydning at have fuldent sin vækst (Ordnet.dk). Fuldvoksen leder dermed perceptionen hen til den erkendelse, at de tre venner fremstår som fysiske store mænd. I sammenhæng med ordet ”datter”, kan det argumenteres, at denne brug af leksikalske ord, i sammenhæng med den syntaktiske konstruktion, bevirker at erkendelsen bekræfter den faretruende situation; tre høje mænd stod foran to ikke nær så høje teenagepiger. Dermed er Tims reaktion i denne situation forståeligt, da det er forventeligt, at en far råber og viser vrede, når hans datter er i fare for at blive voldtaget. Af denne grund har det ikke en decideret negativ effekt, at Tim oplyser, at han råbte, når vi analyserer ud fra sammenhængen “den beskyttende far”.

Når der oplyses, at den tidligere voldtægt er sket for ”to måneder siden”, har det også en effekt, da den tidsmæssige afstand af begivenhederne ikke er så store. Igen fastholder Tim framingen af de tre mænd ved at sige: ”det er ikke små drenge jo” (Bilag 1, s. 4). Anklageren udfordrer ikke dette frame, hvorfor det bliver fastholdt i retssagen. Det har den effekt, at den faretruende situation, som beskrevet før, stadig bliver fastholdt. Dette skyldes muligvis også applikatoren ”jo” i enden af citatet. Det understreger, at Tim formoder og understreger, at information er givet og indiskutabel. Med andre ord forventer tiltalte, at anklager deler hans synspunkt og samtidig forstår, hvorfor han har handlet, som han har gjort.

Tim er nu framet som en beskyttende far, der vil forhindre voldtægt. Christoffer og hans venner er nu ”potentielle voldtægtsmænd”, selvom de, ifølge anklageskriftet, ikke har begået

voldtægten. Ifølge Tim kunne der være en risiko for, at de tre mænd havde begået voldtægt, hvis han ikke havde reageret, som han gjorde. Ved at der er plantet det leksikalske udtryk "voldtægt" i forhold til de tre mænd, åbner det, ifølge Lakoff, for andre semantiske felter i sammenhæng med ordet "voldtægt". Modtageren erfarer ligeledes dette ord gennem følelserne. Selvom de tre mænd højst sandsynligt ikke har haft i sinde at voldtage pigerne, gavner dette under alle omstændigheder ikke framingen af de tre venner, hvis de bliver framet under flere negative substantiver.

Framingen af de tre venner bliver yderligere opretholdt, da Tim framer situationen som et overfald, hvor han prøver at undslippe en faretruende situation:

Tiltalte: så kommer ham der den store og tager mig i armen og ja nu kan jeg ikke lige gøre det på grund af min skulder (uklart) den anden arm og tager mig i i sådan et halsgreb (pause) og nu (uklart) mine øjne så nu kan jeg sgu også se ud af øjenkrogen at der kommer to mennesker i mod mig også og jeg er jo ikke idiot så jeg skal ud af det der inden jeg risikerer at få en kniv i maven eller et eller andet det ved jeg ikke noget om men i dagens Danmark jeg skal ud af det greb.

Tiltale: (pause) og det får jeg viklet mig ud af og så er det jeg sparker ham og jeg rammer (uklart) jeg sparker én gang i skridtet ikke noget med to gange én gang (uklart) (pause) og så slyngede jeg ham væk

Anklager: ja

Tiltale: men om jeg rammer på struben eller det må du ikke spørger mig om for jeg har ikke tænkt over det jeg skal bare væk fra dem (pause) det var det som var pointen et eller andet han skulle bare væk fra ham (pause) jeg står ikke og tænker over det man tænker ikke over det der og det gør du ikke (pause) og øh det gør du ikke" (Bilag 1, s. 8-9).

Her fremstår Tim som ham, der ønsker at undgå slagsmålet, da han nævner, at han bare skulle væk fra mændene. Han fremstår altså som offeret i situationen, hvilket er med til at svække framet af ham som voldsmanden.

At det ikke er Tim, der er voldsmanden og ham, som har skabt en faretruende situation, men derimod drenge, er Katja, tiltaltes datter, med til at understøtte:

“Forsvar: alright fair nok hvordan udvikler det sig her? ender det? hvad sker der?”

Katja: altså jeg vil sige personligt selv synes jeg at de virkede i truende adfærd fordi at det er det der med deres kropssprog ligesom viser du ved man kan godt se på folk når de bliver sure ik sådan der når de ikke gider sådan der

Forsvar: ja

Katja: og de fordi de respekterede ikke det der med at vi afviste dem først” (Bilag 1, s. 83-84).

I dette citat udtrykker Katja, at Christoffers venner virkede ”faretruende” for hende og hendes veninde. Det vil sige, at hun giver udtryk for en truende situation, hvor hun er i potentiel fare. Dette udtrykkes ved: “de virkede sure”, hvilket vil sige, at de virkede som mænd, der er tilbøjelige til vrede. Umiddelbart efter kommer Tim ned til pigerne og bryder den faretruende situation (Bilag 1, s. 6-7). Tim bliver dermed igen fremet som en beskyttende far og mere rolig end de andre mænd, idet de begynder at slå ham og tage kvælertag på ham, som der redegøres for i følgende citat:

“Katja: de går derover og de begynder så sådan der fordi én af de to små dudes der de slår så ud efter min far

Forsvar: ja

Katja: de rammer ham og han rammer og han han slår igen

Forsvar: Ja

Katja: og så hvad hedder det jeg ved så har de stået der og sloges lidt eller sådan noget og så jeg ved bare at ham den høje så kommer han over og så tager han fat om min fars hals og laver det der kvælertag og han får så viklet sig ud på en eller anden mærkelig måde det skete ret hurtigt. (...)” (Bilag 1, s. 86-87).

I denne passage begynder de tre mænd at være voldelige mod Tim. De slår og tager kvælertag på ham, hvorefter Tim slår igen. Dog er det væsentligt at bemærke, at Katja under hele afhøringen udtrykker en usikkerhed gennem sit sprog. Det afspejler sig i hendes formuleringer og hendes udtalelser om, at episoden skete så hurtigt, hvorfor hun har svært ved at huske den. Det har den effekt, at Katja virker usikker på dele af hendes beskrivelser;

hun er ikke sikker på det narrativ, hun selv prøver at give, hvorfor det er svært at sige hvor meget vægt, man skal tillægge hendes udtalelser. Hun må opretholde framet igen og understrege de dele af narrativet, som hun er helt sikker på.

Det interessante er, at forsvareren bringer vennernes forklaring op og viser, at hvad Katja siger, ikke er det samme, som det narrativ, drengene formulerede. Dette kan siges at være en taktik, som har til formål at lade Katja forstærke hendes beskrivelse af sin far. I følgende citat framer hun igen sin far, der ville forhindre en faretruende situation:

“Anklager: hvorfor siger du at det er bullshit?”

Katja: fordi at det prøv at hør her altså jeg kan slet ikke forstå at min far sidder her som at det er ham der faktisk bliver lagt i retten for at det burde være os der lagde (uklart) lagde sag an mod dem altså for min synsvinkel af så er det jo os der er ofrene her altså jeg er kun glad for min far kom eller havde der jo kun startet flere problemer mellem mig og sådan der de der drenge” (Bilag 1, s. 89).

Disse ytringer fra Katja understøtter portrættering af Tim som en beskyttende far, og samtidig framer hun sig selv og hendes far som ofre i narrativet. Det samme gælder under afhøringen af Katjas veninde, Monica, hvori der forekommer en gentagelse af den beskyttende far. Monica slår fast, at det under ingen omstændigheder var Tim, der begyndte at slå. Dermed udfordrer hun framet “Tiltalte som voldsmand” og fastholder “Tiltalte som beskyttende far”:

“Forsvar: han siger at det er sådan set rigtig nok at han har slået Tim men det er Tim der starter med at give ham et knytnæveslag hvad siger du til det?”

Monica: det vil jeg sige, at det passer ikke altså det var det var på ingen måde Tims intention at at det her skulle udvikle sig på den måde han startede som sagt med at be' dem om og gå fra os oppe fra vinduet af og det var først da de stod og diskuterede med os så meget at han kom ned men det var helt klart ham der starter med at slå ud efter Tim” (Bilag 1, s. 101).

4.3.1 Det implicitte i det sagte

Ovenstående analyse har vist, hvordan Tim er blevet fremet som den beskyttende far, og hvordan Tim har ageret i episoden. Vi har altså haft fokus på, hvad der skete ude på gaden den pågældende morgen, hvor episoden udspillede sig og beskrivelserne dertil. Vi vil i dette afsnit se nærmere på samtalsituationen og den interaktionelle adfærd i retten, som også er med til at styrke Tim som værende den beskyttende far og offeret i situationen. Det illustreres blandt andet i følgende passage:

“Anklager: og hvad så løber du så efter dem (pause) de tre?”

Tiltale: (pause) løber efter dem? de er tre den ene er 1.90 høj jeg er 1.72 jeg er på udgang selvfølgelig løber jeg ikke efter nogen som helst de hugger mod mig

Anklager: hvordan hugger mod dig?

Tiltale: ja den første hugger mig en på skallen og så hugger jeg ham en igen

Anklager: hvordan øhm (afbrudt)

Tiltale: ...og så hugger ham den store mig en i hals (uklart) de er tre mennesker så selvfølgelig slår jeg mig fri jeg sparker ham ved ikke hvor det skal jeg ikke kunne sige jeg skulle bare have ham væk (pause) fra mig og det er faktisk det der er sket altså (Bilag 1, s. 5-6).

Hér bliver det dermed sagt, at de tre mænd først begår vold, ifølge Tims vidnesbyrd. Samtidig framer han sig selv som mindre end de tre mænd og er derfor ikke en trussel; han er dermed offeret i sagen. Passagen er også interessant, da Tims svar “*de er tre den ene er 1.90 høj jeg er 1.72 jeg er på udgang...*” bryder med relevansmaksimen, da han nævner noget, der umiddelbart ikke har en relevans for samtalen. Når Tim her bryder med maksimen, indikerer det, at der har været en implikatur. I sætningen er der altså en underliggende besked. Tims bogstavelige ytring er: “*den ene er 1.90 høj jeg er 1.72*”. Implikationen, og det som logisk følger af det sagte, er: “*jeg løber ikke efter nogen der er højere end mig*”, hvilket fører til

implikaturen “det ville være irrationelt at løbe efter dem”. Ved hjælp af denne implikatur fremmer Tim altså sin intention om, at han ikke udgør nogen trussel mod de tre mænd.

Ovenstående eksemplificerer også, hvordan inferens optræder. Som nævnt i vores teorikapitel er inferens baseret på en konsensus inden for sproget omkring almen indforstået viden. Tim nævner flere gange, hvordan mændene “*hugger mig en på skallen*”, og hvordan han selv “*hugger ham den store*” (Bilag 1, s. 6). Her ligger en inferens i, at det er alment eller indforstået viden, hvad udtrykket “at hugge nogle” betyder. Inferens forekommer altså, fordi udtrykket er indforstået og ikke umiddelbart op til tolkning. Dog er det væsentligt at påpege, at selvom det er indforstået, hvad “at hugge nogle” betyder hos de forskellige parter i retssagen, inklusiv anklageren, skal det uddybes i retten, da der ikke må opstå misforståelser, hvorfor anklageren også spørger “*hvordan hugger mod dig?*” (Bilag 1, s. 5). Anklageren forsøger altså at ekspliciterer hvad, der bliver sagt, selvom inferensen ikke umiddelbart er op til tolkning. På den baggrund kan man også sige, at Tim bryder med mådesmaksimen, da han siger “*hugger mod mig*” (Bilag 1, s. 5), fordi han ikke udtrykker sig klart, og at der i sætningen kunne opstå tvetydigheder. Der kan eksempelvis opstå tvivl om, hvordan der bliver “hugget” mod tiltalte.

Et anden passage fra retssagen, som eksemplificerer, hvordan inferens skal ekspliciteres, forekommer, da anklager udspørger vidnet, Lars, hvordan konflikten mellem ham og tiltalte udspillede sig:

“Lars: jeg giver ham en højre tilbage

Anklager: undskyld?

Lars: jeg giver ham en højre tilbage

Anklager: ja og og og det er med knyttet eller flad hånd når man giver en højre?” (Bilag 1, s. 64).

Her er det indforstået, hvad “en højre” er hos Lars og sikkert også af mange andre inklusiv anklageren. Citatet viser, hvor vigtigt det er, at selvom noget er almen fælles viden, så skal det uddybes i retten, såfremt misforståelser ikke forekommer. Vi kan altså konstatere, at

inferens i vores analyse kan ses, når advokaterne beder om at få uddybet et alment udtryk af de afhørte.

En anden passage, som er interessant at tage fat i, er forsvarers strategiske spørgsmål til vidnet Nikolaj vedrørende den store aldersforskel mellem mændene og teenagepigerne. Dialogen er med til at styrke Tims frame som beskyttende far:

”Forsvarer: jeg har fået jeg har lige fået at vide at den ene pige er sytten år øh kan det passe? og den anden er måske heller ikke meget ældre

Nikolaj: det kan da måske godt passe

Forsvarer: og I er selv i de omkring de tredive ikke?

Nikolaj: øøh jooo det er vi

Forsvarer: okay godt (pause) jamen det var det ikke mere” (Bilag 1, s. 57-58).

Her er det tydeligt, hvordan forsvarerens spørgsmål *”og I er selv i de omkring de tredive ikke?”* bryder med kvantitetsmaksimen, da han siger for lidt. Det afspejles i Nikolajs uforstående svar: *“øøh jooo det er vi”*. Nikolaj er i tvivl om, hvorfor forsvarer spørger, som han gør; der mangler altså noget informativt. Bruddet skyldes, at der ligger en underforstået mening i forsvarerens spørgsmål. Forsvarerens bogstavelige ytring er: *“og I er selv i de omkring de tredive ikke?”*. Implikationen og det, der logisk følger af det sagte, er: *“I er meget ældre end pigerne”*, hvor implikaturen er: *“meget ældre mænd bør ikke genere teenagepiger”*. Forsvareren spørger ikke yderligere ind til aldersforskellen. Det er forsvarerens agenda, at han vil have Nikolaj til at bekræfte, at de tre drenge er meget ældre end de to teenagepiger. Den implikatur lægger op til, at retten skal tolke sig frem til, hvorvidt Nikolaj og hans venners intentioner med pigerne har været upassende i forhold til aldersforskellen. Dette kunne nemlig være en forklaring på, at tiltalte har reageret, som han har gjort; altså råbt og slået ud efter forurettede.

Implikaturen kan altså siges at medvirke til at svække det eksisterende frame, som retten måtte have af tiltalte; nemlig som en mand der er tiltalt for vold. Implikaturen er dermed også

med til at forstærke tiltalte som den beskyttende far, der vil forsvare sin datter og hendes veninde fra de meget ældre mænd, hvilket er forsvarerens intention i sætningen. Passagen er også forsvarers afsluttende kommentar i afhøringen af Nikolaj. Det er formegentlig en bevidst strategi fra forsvars side at anvende en implikatur som afsluttende kommentar. På den måde står spørgsmålet om den væsentlige aldersforskel på drenge og pigerne tilbage, som dommeren skal reflektere over og senere afgøre, om det skal have en betydning for udfaldet af dommen.

4.4 Sammenfatning

I dette afsnit vil vi gennemgå dele af vores analyse, hvor vi fremhæver de pointer, som vi mener, er interessante at fremhæve og diskutere.

I afsnittet ”tiltalte som voldsmand” forekommer der en passage, hvor Lars og anklager har en dialog om sagens hændelsesforløb. Lars forklarer, hvordan Tim har handlet:

“Lars: (...) så kommer herren derovre så lige pludselig nede for enden af vejen øoh og råber så (uklart) du ved så vi vender os så rundt og vi registrerer så at øh han ville ligesom ned til os” (Bilag 1, s. 60)

Det interessante i dette citat er måden, Lars omtaler tiltalte på; nemlig som ”herren”. Han bruger altså en høflighedsbetegnelse om tiltalte, Tim, hvilket gør, at han fremstår mere civiliseret i retten. Han er i stand til at tale pænt om tiltalte på trods af situationen. På samme måde fremgår det i følgende citat:

”Lars: altså vi prøver at stå at snakke om det stille og roligt og prøver at finde ud af at der egentligt ikke er nogen kontrovers(...)”

Her er det ordet ”kontrovers”, der er vigtigt i denne sammenhæng. Han formår altså at benytte ord af mindre voldelig karakter, hvilket indikerer en vis form for formalitet i retten. Den måde, de unge mænd omtaler tiltalte på, er altså med til at sige noget generelt om dem; nemlig at de er høflige og civiliseret.

Endnu et eksempel i forhold til Lars' måde at udtrykke sig på i retten er dialogen mellem anklager og ham:

"Anklager: hvordan er hans øøøøh sindstilstand hvis man kan sige det sådan?"

Lars: fff forholdsvis ophidset" (Bilag 1, s. 64-65).

Her er han altså igen i stand til at tale pænt om tiltalte, når han benytter sig af ordet "forholdsvis". Havde han i stedet bare sagt "ophidset", havde ytringen været af en mere alvorlig karakter, men ved at han siger "forholdsvis", nedtoner Lars tiltaltes handling og graden af hans opførsel. "Forholdsvis ophidset" indikerer et overskud og en kontrol fra de unge mænds side, og derved kan man stille spørgsmålstegn ved, om tiltalte fremstår som det modsatte. Det kan dog diskuteres, om det er til fordel for anklagers side af sagen, når Lars går ind og minimerer tiltaltes adfærd, som han gør. På den anden side kan Lars' måde at omtale tiltalte på ses som værende god skik i retten, hvilket er til fordel for anklager.

I forlængelse af ovenstående er det væsentligt at kigge nærmere på, hvad der er god skik i retten, og om det har nogen betydning for udfaldet af retssagen. Ser vi nærmere på tiltaltes ageren i retten i følgende passage, er der tale om en lidt anden skik, end den Lars formår at have:

"Anklager: ja var du derude? (afbrudt)

Tiltalte: øhm ja (uklart)

Anklager: hvad siger du?

Tiltalte: ja det var jeg ellers havde jeg ikke siddet her i dag

Anklager: nej

Forsvar: men altså Tim det er jo sådan at retten kender ikke historien og så (afbrudt)

Tiltalte: ...ja men jeg fortæller bare sandheden” (Bilag 1, s. 0).

Som vi også nævnte i vores analyse, er det tydeligt, hvordan tiltalte her ikke retter sig ind efter de samtalenormer, der er i retten, hvilket denne passage også eksemplificerer (se afsnit 4.2.1). Tiltalte er ligefrem aggressiv i sit svar. Tiltaltes skik i retten står dermed i stor kontrast til Lars’ måde at ytre sig på. Som vi også har nævnt tidligere, har tiltalte været dømt i forvejen. Det, at han har været dømt, kan umiddelbart være med til at skabe stereotype forestillinger om ham i retten. Ud fra den retorik og udfarende adfærd, som tiltalte udviser i ovenstående citat, kan det diskuteres, om disse forestillinger bliver bekræftet for retten. Det er altså et spørgsmål om Tims troværdighedsgrad, samt et spørgsmål om han er ‘bagud’ fra starten, da han skal kompensere for sin tidligere kriminelle baggrund.

Kapitel 5: Konklusion

I dette afsnit konkluderer vi på vores opgave. Vi vender derfor tilbage til vores metode, teori og analyse og vurderer hvad vi, på baggrund af dette, kan sige om vores undersøgelse. Vores problemformulering har fungeret som styrepind i vores arbejde og lyder som følger: *Hvordan kan bestemte sproglige virkemidler være med til at opnå strategiske mål i en retssag.* Denne konklusion forholder sig altså til problemformuleringen. Formålet med rapporten har altså været at undersøge, hvorvidt bestemte sproglige virkemidler er med til at opnå strategiske mål i vores retssag. Det er det, som vi undervejs i vores projekt har forsøgt at belyse gennem vores undersøgelse.

Ud fra vores undersøgelse af vores datamateriale kan vi konkludere, at de sproglige virkemidler spiller en væsentlig, hvis ikke afgørende, rolle i den pågældende straffesag fra 2015. Vi konkluderer, at de sproglige virkemidler, ‘framing’, ‘modalitet’ og ‘implikatur’ er til stede i retssagen. Om advokaterne i retssagen hver især har opnået deres strategiske mål, har vi ikke et endegyldigt svar på. Vi kan blot påpege, at virkemidlerne er blevet brugt, men vi kan ikke afgøre om virkemidlerne har været det afgørende for udfaldet af dommen. Dog har vi ud fra både anklager, forsvarer, tiltalte, forurettede og vidners sprogbrug kunne belyse aspekter, der har skabt en form for framing af disse. Vi har ud fra advokaternes spørgsmål kunne belyse former for strategiske mål, de har forsøgt at opnå ved hjælp af framing,

modalitet og implikatur. I forhold til tiltalte, forurettede og vidnerne har de andre roller end advokaterne. De er ikke på samme måde bevidste omkring de agendaer, advokaterne forsøger at fremme. Alligevel har vi kunne belyse forskellige frames, der bliver skabt omkring tiltalte, forurettede og vidnerne ud fra deres ytringer.

I forhold til tiltalte har vi fået to aspekter frem: "tiltalte som voldsmand" og "tiltalte som beskyttende far". Disse aspekter af tiltalte er med til at fremme de to sider af sagen, som også bliver præsenteret hver især af anklager og forsvarer.

Ud fra tiltales ytringer kan vi konkludere, at han generelt fremstår uhensigtsmæssigt i retten i modsætning til eksempelvis Lars, den forurettedes ven, som virker mere civiliseret i retten.

I kraft af vores undersøgelse kan vi også konkludere, at vores valg af metode har haft en styrke, som har været til projektets fordel. Som nævnt i vores metodeafsnit valgte vi at lave en ordret transskription. Denne tilgang har vist sig at være ideel for vores projekt, da ingen ord er udeblevet fra transskriptionen. Det har især haft betydning for vores analyse af de modale udtryk, da vi konkret har kunnet dykke ned i de specifikke ord og fremhæve dem. Havde vi i samtlige citater i transskriptionen udeladt bestemte ord for at sikre en letforståelig læsning af citaterne, kunne det have resulteret i, at modale udtryk som "jo" og "altså" måske have udeblevet, hvorfor analysen af de modale udtryk ikke havde været lige så fyldestgørende. I sammenhæng med dette kan vi også konkludere, at vores valg af teori har været tilstrækkelig i sammenhæng med vores undersøgelse. Teorien vedrørende implikatur har givet os viden og adgang til at se på hvor i deltagerens ytringer, der bliver brudt med maksimerne - hertil har vi kunne undersøge, hvorfor de er blevet brudt; nemlig fordi der har været en implikatur i det sagte. Den valgte teori omkring framing og modalitet har givet os adgang til henholdsvis at undersøge hvilke forskellige scenarier, der har udspillet sig i vores data, samt hvordan modtager og afsenders holdning til en given ytring kommer til syne.

På baggrund af ovenstående konklusion mener vi, at vi med dette projekt har været med til at skabe et nuanceret indblik i, hvad der foregår på det sproglige niveau, når pointer fremføres i retten. Vores projekt kan bruges som et eksempel på, hvordan en analyse, ud fra de valgte sproglige virkemidler, kan udføres.

Kapitel 6: Perspektivering

I dette projekt har vi haft fokus på, hvordan bestemte sproglige virkemidler kan være med til at opnå strategiske mål i en retssag. Vi har altså haft nogle rammer at holde os inden for, hvorfor vi har afgrænset emnet og fokuseret på dette konkrete forhold. Vi har dog reflekteret over, hvad der ville være interessant at undersøge i forlængelse af projektet. Disse refleksioner bliver uddybet i dette kapitel.

Som vi har nævnt i kapitlet “metodologi”, er tiltalte tiltalt for legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter, jf. straffelovens § 245, stk. 1 (Straffesag fra 2015). I forlængelse af dette kunne det være interessant at kigge nærmere på, hvordan anklager i vores data, gennem sin spørgeteknik, forsøger at få overbevist retten om, at tiltalte skal straffes for det, han egentlig er tiltalt for. I voldssager dømmes der efter, hvordan og hvor meget et offer er blevet forulempet (Domstol.dk, 2008). I denne perspektivering vil vi give nogle eksempler på, hvordan anklager specifikt spørger ind til de skader, som tiltalte har påført forurettede, hvorfor der er større chance for, at han dømmes for det, han er tiltalt for.

Et eksempel på at den skade, tiltalte har påført forurettede, eksemplificeres i følgende passage:

“Anklager: og hvad er det så de hvad er det de gør når de opererer dig?”

Juridisk dommer: altså vi skal vel høre mere om hvad der er foregået den pågældende episode end (afbrudt)

Anklager: ...ja men altså jeg tænkte bare at vi skulle få det med konsekvensen her

Juridisk dommer: okay

Anklager: hvad er det de gør når de opererer dig?”

Christoffer: jamen altså jeg bliver lagt i narkose og sådan noget og så øh skærer de (pause) åben så man kan se selve strubehovedet flækket på langs

Anklager: ja

Christoffer: øh bliver så lagt nogle titanium bånd ind for at stabilisere det og sat nogle skruer i

Anklager: ja (pause) er det noget du skal have taget ud igen eller skal du have det altid?

Christoffer: nej det skal jeg have altid” (Bilag 1, s. 24-25).

Her er det tydeligt, hvordan anklager understreger, at volden, tiltalte har påført forurettede, er af særlig rå, brutal eller farlig karakter, hvorfor han bør straffes indenfor straffelovens § 245, stk. 1. På trods af at den juridiske dommer afbryder og stiller spørgsmålstejn ved dialogens relevans, påpeger anklager, at konsekvensen af volden har været af farlig karakter. Fordi konsekvensen har været så brutal, er det vigtigt for anklageren at få det uddybet og skrevet det frem for retten. Det er med til at forstærke hendes strategiske mål; at få tiltale dømt efter ovenstående paragraf.

En anden passage, hvor anklager forsøger at få fremskrevet voldens alvor, er i en dialog mellem anklager og tiltale:

“Anklager: og hvad siger du så slog du ham igen?”

Tiltale: ja selvfølgelig gør jeg det

Anklager: ja og hvordan er det med knyttet eller med flad hånd?

Tiltale: det er med knyttet hånd

Anklager: ja kan du huske hvor du rammer ham henne?

Tiltale: også i ansigtet (pause) det har været kinden eller det har været ja i ansigtet”
(Bilag 1, s. 8).

Her spørger anklager specifikt ind til måden, tiltalte har slået på, da det er med til at understrege i hvilken grad, volden er begået. Havde tiltalte blot slået med flad hånd, altså påført forurettede en lussing, kan det siges, at volden ikke i så høj grad har været lige så

farlig. At der er blevet slået med knyttet hånd taler ind i forestillingen om, at tiltalte bør straffes for det, han er tiltalt for.

Ovenstående passager er blot et udpluk fra vores data, som eksemplificerer, hvordan anklager forsøger at skrive graden af tiltaltes vold frem, såfremt han dømmes efter det, han er tiltalt for, hvilket er hendes strategiske mål i retssagen. Det kan siges, at ovenstående går hånd i hånd med det, projektet har undersøgt, men havde vi valgt udelukkende at have fokus på anklagers måde at fremme volden på, havde der været mere fokus på selve dommen.

Kapitel 7: Litteraturliste

- Aagaard, Jan (2017): ”<https://standby.dk/tusindvis-af-flysager-for-retten/>” Lokaliseret d. 04.12.2018
- Aldridge, Michelle & Luchjenbroers, June (2007): “Linguistic manipulations in legal - discourse: Framing questions and ‘smuggling’ information”. Equinox publishing s. 81, 86, 91
- Den Danske Ordbog: “(<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=buldrende>)” Lokaliseret d. 17.12.2018
- Den Danske Ordbog: “(<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=fuldbyrdet>)” Lokaliseret d. 17.12.2018
- Den Danske Ordbog: “(<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=fuldvoksen>)” Lokaliseret d. 17.12.2018
- Den Danske Ordbog: “(<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?select=pludselig,2&query=pludselig>)” Lokaliseret d. 17.12.2018
- Den Danske Ordbog: “(<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=råber>)”: Lokaliseret d. 17.12.2018
- Den Danske Ordbog: “(<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=slås>)” Lokaliseret d. 17.12.2018
- Den Danske Ordbog: “(<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=smadre>)” Lokaliseret d. 17.12.2018
- Den Danske Ordbog: “(<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=voksent>)” Lokaliseret d. 13.12.2018
- Domstol.dk (2008): “(<https://www.domstol.dk/hjoerring/raadgivning/typiskestraffesager/vold/Pages/default.aspx>)” Lokaliseret d. 17.12.2018
- Højberg, Henriette (2007): “Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne - på tværs af fagkulturer og paradigmer”. Samfundslitteratur s. 309-349.
- Jensen, Eva (1997): “Modalitet og dansk”. Udgivet af Dansk lærerforeningen. Kilde: NyS - Nydanske Studier & Almen kommunikationsteori s. 9-24.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2015): “Interview”. 3. udgave 2. oplag. Kapitel 10 s. 235-237. Kapitel 5 s. 140.

- Lakoff, George (2008): "The Political Mind - Why you Can't Understand 21st-Century Politics with an 18th-Century Brain". Forlaget VIKING. S. 22, 23, 28, 231, 234, 235.
- Mortensen, Janus (2012): "Epistemisk positionering i dansk talesprog". Kilde: NyS - Ny
- danske Sprogstudier 42. Dansk talesprog, 2012 s. 62-91.
- Møller Nielsen, Niels (2016): "Argumenter i kontekst - introduktion til pragmatisk argumentationsanalyse". 2. udgave. Samfundslitteratur. Kapitel 7.
- Rienecker, Lotte & Jørgensen, Peter (2014): "Den gode opgave - håndbog i opgaveskrivning på videregående uddannelser", 4. udgave, 2. oplag. Samfundslitteratur
- Sbisá, Marina (2017): "Pragmatics and Law -Practical and Theoretical Perspectives" Forlaget Springer, s. 25.
- "The Linguistic Negotiation of Truth in Danish Criminal Trials", DFF – 1321-00180
- Youtube (2017): "<https://www.youtube.com/watch?v=0oHyWwN-jxE>" Lokaliseret 01.12.2018

Bilag:

- Bilag 1 - transskription
- Bilag 2 - transskriptionskonventioner